

ข้อเสนอ
เชิงนโยบาย
การพัฒนา
เศรษฐกิจสีเขียว
ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี
อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ นี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีด้วยเครือข่ายคลังสมองของพื้นที่และแผนผังภูมิโนเวศ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน

โดยการสนับสนุนของหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

คณะผู้วิจัย

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

น.ส.เบญจมาศ โชติทอง
ดร.รัตมณี อ่องสกุล
น.ส.กรรณิการ์ จันทร์ชิตฟ้า
น.ส.สันธิลา ปินทะคุปต์
สถาบันคลังสมองของชาติ
นางวิสุทธินี แสงประดับ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าธนบุรี
ดร.กัญจน์ย์ พุทธิเมธี
มล.จิรทิพย์ เทวกุล
น.ส.วิไลวรรณ ประทุมวงศ์
น.ส.พรทิพย์ ลิ้มปิยโสภณ
น.ส.กนกพร อัครเมธิกาพงศ์

มหาวิทยาลัยสยาม

ผศ.ดร.จรัสดาว สุวรรณพรหม
สถาบันอาศรมศิลป์
นายวันใหม่ นิยม
กลุ่มยังธน
นายฐากร ลีลาวาปะ
นายเมฆ สายะเสรี
นายวิจิ วิสุทธิ์อัมพร

ที่ปรึกษาโครงการ

- ดร.ศิริกุล เลากัยกุล (SB Thailand) • ดร.จำเนียร วรรัตน์ชัยพันธ์ • ดร.บรรณโคธิษฐ์ เมฆวิชัย
- คุณธารี กาเมือง • รศ.ดร.เจริญชัย โชมพัตรารักษ์ (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)
- คุณบุญเยี่ยม เหลาสะอาด (ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์สาธารณูปโภคพื้นฐาน สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร) • ศ.ดร. ชนิตา รักษ์พลเมือง (มหาวิทยาลัยสยาม)

ข้อเสนอ
เชิงนโยบาย
การพัฒนา
เศรษฐกิจสีเขียว
ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี
อย่างยั่งยืน

สารบัญ

3

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

5

บทที่ 1

ความสำคัญและเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว
ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี

9

บทที่ 2

ผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบ
ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีด้วยเครือข่ายคลังสมองของพื้นที่
และแผนผังภูมินิเวศเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน

33

บทที่ 3

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อระบบนิเวศ
เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว
ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีอย่างยั่งยืน

นิยาม

ศัพท์ปฏิบัติการ

เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

นิยามของเศรษฐกิจสีเขียวภายใต้โครงการ หมายรวมถึงทั้งมิติทางสังคม ในการมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเท่าเทียมกันในสังคมและมิติ ด้านสิ่งแวดล้อมในการลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ลดผลกระทบทางลบ จากกิจกรรมของมนุษย์ และลดความขาดแคลนของทรัพยากรธรรมชาติและ ระบบนิเวศ โครงการฯ ได้ร่วมกำหนดเกณฑ์เบื้องต้นของแผนงาน-โครงการเศรษฐกิจ สีเขียวเพื่อการพิจารณาในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับคลังสมองของพื้นที่ โดยประกอบด้วย 1) เป็นโครงการ-แผนงานที่พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน 2) คนส่วนใหญ่หรือทุกคน ในชุมชนได้ประโยชน์และช่วยสนับสนุนความเท่าเทียมในชุมชน 3) ไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม และ 4) สนับสนุนสังคมคาร์บอนต่ำ เน้นใช้พลังงานสะอาด และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

คลังสมองของพื้นที่ (Local Think Tank)

ภายใต้โครงการวิจัยนี้ “**เครือข่ายคลังสมองของพื้นที่**” เป็นการสร้างทีมงานในพื้นที่ที่ประกอบด้วยผู้แทนชุมชน เจ้าหน้าที่ รัฐบาลในระดับท้องถิ่น และนักวิชาการที่ทำงานในพื้นที่ รวมถึงอาจประกอบด้วย เยาวชน ผู้ประกอบการท้องถิ่น ที่สามารถ สร้างเครือข่ายผู้ประกอบการขึ้นมา เพื่อการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจในอนาคต ทีมทำงานในพื้นที่นี้ จะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ หน่วยงานพัฒนาเมืองของรัฐและเอกชนในระดับต่าง ๆ ค้นหาสมดุลที่เหมาะสมระหว่างกระบวนการที่ต้นที่มีเหตุผลจากมุมมองภายในชุมชน และจากมุมมองของท้องถิ่น และสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อเสนอแนะการพัฒนาเมือง คน และเศรษฐกิจที่เหมาะสม

แผนผังภูมินิเวศ (Ecological Spatial Plan)

คือ ‘**แผนผังเพื่อการพัฒนาเมืองและชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่น**’ โดยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดกรอบการพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ เพื่อมุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโต อย่างยั่งยืน ได้กำหนดเครื่องมือ “แผนผังภูมินิเวศ” เป็นเครื่องมือยุทธศาสตร์ (Strategic Instrument) ในการป้องกันและ การแก้ไขการพัฒนาที่ไร้ทิศทาง การพัฒนาที่ไม่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และไร้อัตลักษณ์และเป็น แนวทางและกระบวนการในการพัฒนาเมืองและชุมชนตามความเหมาะสมของภูมินิเวศ ทั้งเมื่อนำอยู่ ชนบทนั้นคง เกษตรยั่งยืน และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ยุทธศาสตร์ของแผนผังภูมินิเวศประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก (Main Strategies) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การฟื้นฟู (Rehabilitation) หมายถึง การทำให้สิ่งที่มีอยู่เดิมที่อยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ให้กลับมา อยู่ในสภาพดีหรือได้มาตรฐาน เพื่อที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน; ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การรักษาไว้ให้นานที่สุด และพร้อมที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้อย่างยั่งยืนโดยมีการป้องกันการสูญเสีย; และยุทธศาสตร์การพัฒนา (Development) หมายถึง การสร้างใหม่จากที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือ การทำให้สิ่งที่มีอยู่เดิมให้เกิด การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญขึ้น หรือ ดีขึ้น และสามารถใช้ประโยชน์จากได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 1

ความสำคัญและเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว
ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี

“ความสำคัญ” และ “ศักยภาพ”

‘ธนบุรี’ หรือที่เรียกขานกันว่า ‘ฝั่งธนฯ’ เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงนิเวศวัฒนธรรมของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีของกรุงเทพมหานครในอดีต มีลักษณะเป็นโครงข่ายที่มีทั้งปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและระบบเศรษฐกิจการค้าที่มีความเชื่อมโยงกับทั้งพื้นที่ใกล้เคียง และพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ โดยใช้แม่น้ำและลำคลองเป็นเส้นทางสัญจรหลัก และขยายต่อมาโดยเส้นทางรถไฟ การตั้งถิ่นฐานจึงมีเรื่องราวของวิถีชีวิต เชื้อชาติ ศาสนาที่แตกต่างกัน แต่สามารถผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมประเพณีเป็นอย่างดี ฝั่งธนฯ ในปัจจุบันยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญ มีพื้นที่เพาะปลูกกว่า 4,000 ไร่ และมีสวนเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานหลายแห่ง ทั้งไม้ผล ไม้ยืนต้น และไม้ประดับที่เป็นต้นแบบของประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่เขตทวีวัฒนา ดลิ่งชัน หนองแขม และทุ่งครุ รวมถึงพื้นที่บ่อปลา-นากุ้งในเขตบางขุนเทียน หลายชุมชนริมคลองฝั่งธนฯ ยังคงรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเกษตรสายคลอง รวมถึงการเป็นย่านพาณิชย์กรรมดั้งเดิม และย่านพหุวัฒนธรรมทั้งจีน ไทย มอญ มุสลิม

จากการวิเคราะห์บริบท โอกาส และศักยภาพเศรษฐกิจสีเขียวของพื้นที่ พบว่าชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีมีคุณค่าร่วม (shared value) อันเป็นอัตลักษณ์และต้นทุนภูมิโนเวศสำคัญของของชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี ได้แก่ ‘บทบาทในการเป็นพื้นที่เกษตรในเมือง’ และ ‘ศักยภาพเชิงทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเกษตรสายคลอง’ ประกอบกับ ‘การมีระดับของต้นทุนทางสังคม (social capital) สูง’ ทั้งการมีสถาบันหลักทางสังคมภายในย่าน ได้แก่ บ้าน วัด มัสยิด ศาลเจ้า โรงเรียน ตลอดจนการมีผู้นำท้องถิ่นและประชาชนที่มีความกระตือรือร้นในการร่วมพัฒนาท้องถิ่น (Active citizens) ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว ทั้งเชิงสินค้าการเกษตรและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร-วัฒนธรรมในบริบทต่าง ๆ นอกจากนั้น เนื่องจากชุมชนมีการเชื่อมโยงทางสายคลองและระบบขนส่งมวลชน จึงมีโอกาสูงในการเชื่อมต่อห่วงโซ่คุณค่าของสินค้าและบริการใน “ระดับกลุ่มชุมชนเครือข่ายคลองฝั่งธนฯ” เพื่อให้เกิดการส่งเสริมศักยภาพในกลุ่มเศรษฐกิจ (Economic cluster) และเพิ่มโอกาสในการลงทุน และการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

ต้นทุนภูมิโนเวศของชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีดังกล่าว ไม่เพียงแต่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวสำหรับชุมชน แต่ยังมีสำคัญต่อย่านและนิเวศเมืองในภาพรวม เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อ “ความมั่นคงทางอาหาร” และเป็น “พื้นที่ชุ่มน้ำ” ที่มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ มีระบบคูคลอง และลำน้ำตามธรรมชาติที่เชื่อมโยงผู้คนในชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน และเป็นแหล่งบ่มเพาะ “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” ที่มีลักษณะเฉพาะตัว ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีจึงสร้างผลกระทบในหลากหลายมิติทั้งต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา สิ่งปลูกสร้างเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ โครงการจัดสรร และระบบขนส่งสาธารณะที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพอย่างรวดเร็ว ฝั่งธนฯ ในปัจจุบันจึงมีส่วนผสมที่ชัดเจนของพื้นที่กึ่งชนบท พื้นที่พาณิชย์กรรม พื้นที่เกษตรกรรม และที่อยู่อาศัยแนวตั้ง

ความวิวัฒนดังกล่าวเป็นทั้งความท้าทายและโอกาสของการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่ผ่านมาทำให้พื้นที่เกษตรกรรมและการผลิตลดน้อยลง หลายคูคลองถูกกลบทับ หรือ กลายสภาพเป็นที่ระบายน้ำเสีย บางชุมชนจำเป็นต้องเปลี่ยนอาชีพเป็นแรงงานรับจ้างซึ่งตัดขาดจากภูมินิเวศของพื้นที่ ในขณะที่ชุมชนที่ยังคงวิถีเกษตรสายคลองเกิดข้อจำกัดมากขึ้น อีกด้านหนึ่ง ผู้อยู่อาศัยและกลุ่มธุรกิจใหม่จากภาคอสังหาริมทรัพย์ในย่านฝั่งธนฯ มีศักยภาพในการเป็นตลาดสำคัญสำหรับชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคมเมืองรุ่นใหม่ที่มีความต้องการที่แตกต่าง การพัฒนาและเปิดใช้ระบบขนส่งมวลชนทางราง ทำให้การเข้าถึงชุมชนเป็นไปได้อย่างสะดวกมากขึ้น ซึ่งเสริมศักยภาพในการเข้าถึงตลาดของชุมชน ในช่วงวิกฤต Covid-19 ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ได้สร้างความท้าทายใหม่ในบริบทการพัฒนาเมือง ระบบเศรษฐกิจบนฐานภูมินิเวศ หรือ ต้นทุนของพื้นที่จะมีความสำคัญอย่างยิ่ง และจะสามารถสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านนี้จึงมีความสำคัญอย่างมากที่ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี จะได้ค้นหา รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวบนฐานภูมินิเวศหรือต้นทุนของพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปในรูปแบบที่สามารถดูดซับประโยชน์ และป้องกันผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงเชิงกายภาพ

“ความต้องการของชุมชน”

นอกจาก “ศักยภาพ” และ “ความสำคัญ” ดังกล่าว โครงการฯ ได้ร่วมกับคลังสมองของพื้นที่ค้นหา “ความต้องการ” ของชุมชน โดยพบว่าเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีสามารถแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ **การสร้างเศรษฐกิจสีเขียวเพื่อให้ชุมชนสามารถมีรายได้ที่เหมาะสมและเพียงพอจากฐานนิเวศต้นทุนทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งเชิงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม** สามารถที่จะดำรงชุมชนและรักษาพื้นที่จากการเปลี่ยนแปลงไว้ได้ และสร้างแรงจูงใจในการรักษาพื้นที่เชิงนิเวศเอาไว้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความต้องการของคนรุ่นใหม่ในชุมชน อีกลักษณะคือ**การสร้างเศรษฐกิจสีเขียวเพื่อคุณค่าในเชิงคุณภาพชีวิต** การรักษาวิถีวัฒนธรรม และการสืบสานคุณค่าของชุมชน ซึ่งเป็นความต้องการส่วนใหญ่ของคนดั้งเดิม ซึ่งทั้ง 2 เป้าหมายมีความสอดคล้องในแนวทาง สามารถพัฒนาให้เกิดเศรษฐกิจสีเขียวบนฐานภูมิโนะและความเข้มแข็ง นำมาซึ่งความผูกพันในการอยู่อาศัย การสร้างอาชีพ ความเป็นอยู่ที่ดี และความยั่งยืนของชุมชน

บทที่ 2

ผลการดำเนินงาน

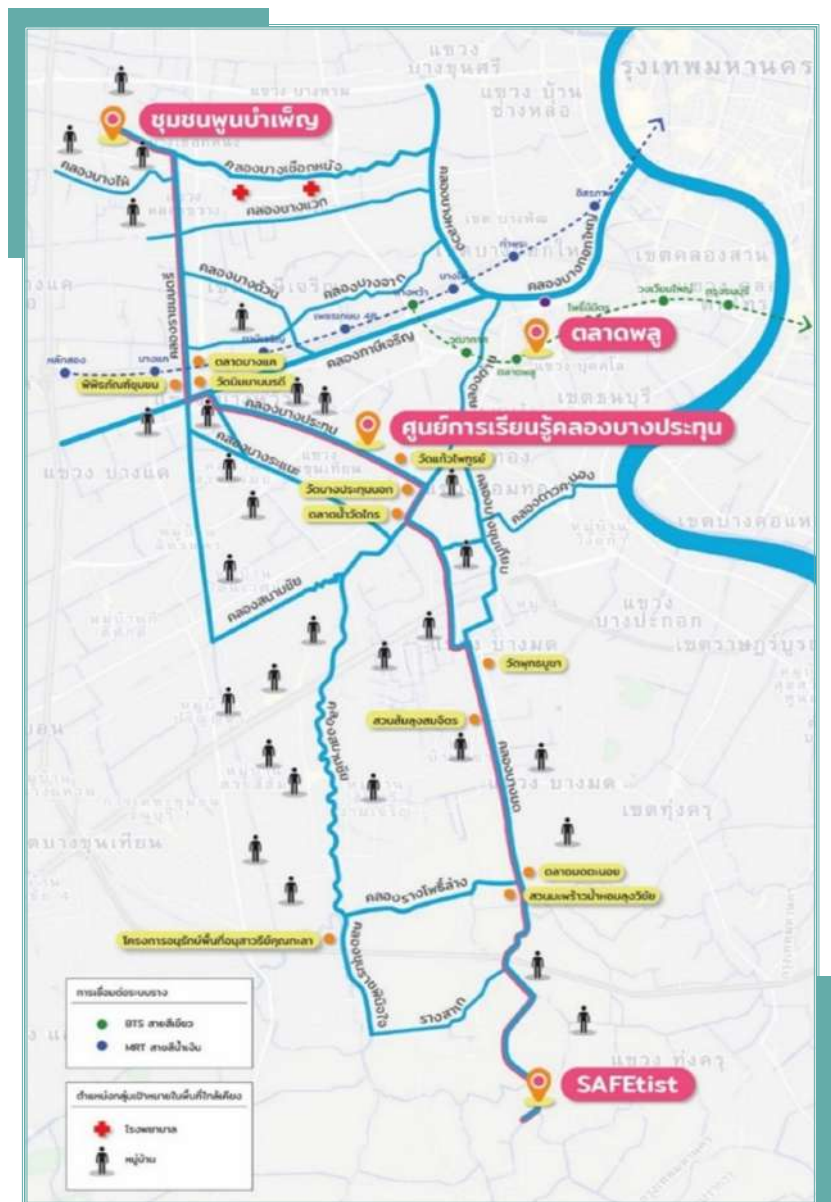
โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี
ด้วยเครือข่ายคลังสมองของพื้นที่และแผนผังภูมินิเวศ
เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน

ขอบเขตการดำเนินโครงการ

โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีด้วยเครือข่ายคลังสมองของพื้นที่และแผนผังภูมิโนเวศ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายในการพัฒนาชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี และคลัสเตอร์เศรษฐกิจบนแนวทางเศรษฐกิจสีเขียว โดยการสร้างกลไกความร่วมมือคลังสมองของพื้นที่ และเครื่องมือยุทธศาสตร์แผนผังภูมิโนเวศ พัฒนาพื้นที่เชื่อมต่อห่วงโซ่อุปทาน และเสนอแนวทางพัฒนาระบบนิเวศสนับสนุนชุมชนบนฐานเศรษฐกิจสีเขียวที่สอดคล้องกับความต้องการ ศักยภาพ และภูมิโนเวศของชุมชน

โครงการฯ ดำเนินการใน 4 ชุมชนต้นแบบใน 5 เขตของกรุงเทพมหานคร รวมถึงพื้นที่ชุมชนและคลองเชื่อมต่อระหว่างกัน ซึ่งลักษณะสำคัญของชุมชนภายใต้โครงการฯ เป็นดังนี้

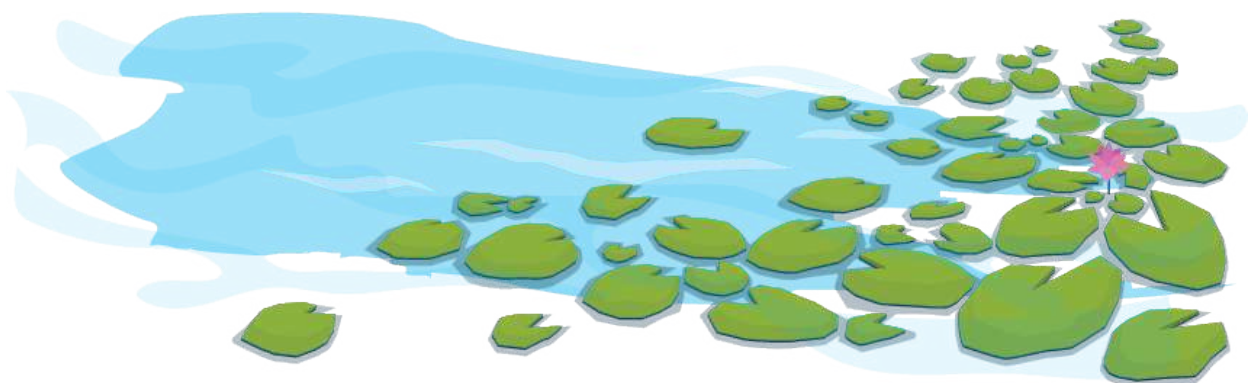
ชุมชนพบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ : ตั้งอยู่ซอยบางแวก 114-116 แขวงคลองขวาง เขตภาษีเจริญ มีเนื้อที่ประมาณ 80 ไร่ ประชากร 186 ครอบครัว ประมาณ 700 คน ส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทย นับถือศาสนาพุทธ มีอาชีพรับจ้างทั่วไป บริการท่องเที่ยว และจำหน่ายสินค้าการเกษตร กลุ่มแกนนำหลักในชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการพื้นที่ สุขภาวะ กลุ่มโฮมสเตย์และท่องเที่ยววิถี และกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์

ชุมชนตลาดพลู เขตธนบุรี : ย่านตลาดพลูประกอบด้วยชุมชนแขวงตลาดพลูและแขวงบางยี่เรือ เขตธนบุรี ลักษณะเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านทอง และรับจ้าง มีกลุ่มแกนนำหลักในการอนุรักษ์ย่าน และวัฒนธรรมในย่าน ได้แก่ กลุ่มตลาดพลูตุต๊ะ กลุ่มขนมบดิน (มัสยิดสวนพลู) แกนนำกิจกรรมเก็บขยะในคลอง กลุ่มอปพร. เขตธนบุรี และโรงเรียนกมลจันทน์

ชุมชนคลองบางปรุ เขตจอมทอง : ตั้งอยู่แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง เป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่าง คลองภาษีเจริญและคลองสนามไชย มี 450 ครอบครัว ลักษณะเศรษฐกิจหลักแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ พาณิชยกรรม รับราชการ พนักงาน และชุมชนเกษตรกรรมที่ยังทำเกษตรแบบดั้งเดิม โดยมีพื้นที่เกษตรสวนยี่งอ และพื้นที่บ่อปลา กลุ่มแกนนำหลัก ได้แก่ กลุ่มรักษ้างูประทุนและกลุ่มเกษตรกรที่ขึ้นกับสำนักงานเขต

ชุมชนคลองบางมด เขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน : หมายรวมถึงชุมชนบริเวณริมคลองรางแม่น้ำ โดยชุมชนหลัก คือชุมชนวัดบัวผัน มีประชากร 225 ครอบครัว ประมาณ 1,000 คน กระจายอยู่ตามคลองสาขาต่างๆ ส่วนใหญ่ทำการเกษตร เป็นแหล่งสวนมะพร้าว อนุรักษ์ส้ม มีวัฒนธรรมทั้งมุสลิม ไทยพุทธ กลุ่มประชาสังคมที่ขับเคลื่อนย่าน ได้แก่ ชุมชนดาร์ลุอิมบาศะห์ ตลาดมดตะนอย กลุ่ม 3C Project และ SAFetist Farm

โครงการฯ ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนากลไกเครือข่ายและเครื่องมือยุทธศาสตร์ 2) การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบและพื้นที่กลางเชื่อมต่อห่วงโซ่อุปทาน และ 3) การประสานแผนผังกับนโยบายและโอกาส ในการลงทุนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผลการดำเนินงานการพัฒนาเศรษฐกิจ ในชุมชนต้นแบบ

คลังสมองของพื้นที่ในแต่ละชุมชนได้ร่วมกับภาคีดำเนินการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบและพื้นที่กลางเชื่อมต่อระหว่างการผลิตและการบริการกับความต้องการการบริโภคในรูปแบบต่าง ๆ กันตามความเหมาะสมและศักยภาพชุมชน โดยมีรายละเอียดในแต่ละชุมชน ดังนี้

ผลการดำเนินงานชุมชนพูนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ

เศรษฐกิจสีเขียวบนฐานภูมินิเวศ

ชุมชนพูนบำเพ็ญมีสภาพเป็นที่ลุ่มมีคลองเชื่อมต่อกับคลองตลิ่งชัน มีการทำเกษตรอินทรีย์ในระดับครอบครัวภายในพื้นที่บ้านของตนเองเพื่อบริโภคภายในครอบครัว และแบ่งปันภายในชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกชุมชนมีแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเกษตรอินทรีย์สู่การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียว

ผลการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน

- **สร้างกลไกเครือข่ายผู้ผลิตชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วม** ชุมชนเกิดกลไกในการดำเนินงานขับเคลื่อนการทำการเกษตรโดยมีการจัดตั้งกลุ่ม “เกษตรคนเมือง วิถีชาวคลอง” ประกอบด้วยคณะกรรมการชุมชน และสมาชิกทั้งผู้สูงอายุ วัยทำงาน และเยาวชน
- **เพิ่มพื้นที่การเกษตรและการปรับปรุงพื้นที่** จากการเพิ่มขึ้นของสมาชิกกลุ่มการทำเกษตร ทำให้มีพื้นที่เกษตรเพิ่มขึ้นจากพื้นที่บ้านของสมาชิก และการปรับปรุงพื้นที่รกร้างในชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่เกษตรส่วนกลาง โดยสมาชิกได้ร่วมออกแบบพื้นที่แปลงเกษตรและชนิดพืชผักในการเพาะปลูกเพื่อให้มีผลผลิตจำหน่ายเพิ่มขึ้นและสอดคล้องความต้องการของผู้บริโภค
- **ร่วมเรียนรู้การปรับปรุงดิน** จากปัญหาการเกิดดินเค็มเป็นระยะและผลผลิตเสียหาย ทำให้สมาชิกร่วมกันแลกเปลี่ยนวิธีการในการปรับปรุงและผสมดิน โดยผลิตดินปลูกรวมถึงการปรับสภาพดินเดิมด้วยวิธีการต่าง ๆ ส่งข้อวัสดุการปรับปรุงดินร่วมกันทุกพื้นที่เพื่อลดต้นทุน โดยสมาชิกได้เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และระดมความคิดร่วมกัน
- **ผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพและปุ๋ยไส้เดือน** ลดต้นทุนการผลิต สมาชิกร่วมกันพัฒนาโรงปุ๋ยหมักชีวภาพส่วนกลางและร่วมกันคัดแยกขยะนำไปหมัก สร้างโรงปุ๋ยไส้เดือน ดูแล และแจกจ่ายแก่สมาชิก

พื้นที่เกษตรที่เพิ่มขึ้นของชุมชนโดยสมาชิกใหม่และพื้นที่เพิ่มส่วนกลาง

- โครงการ “ธนาคารอาหาร (FOOD BANK)” ชุมชนพุน้ำเปรี้ยว ธนาคารอาหารชุมชน เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ตั้งแต่เดือนเมษายน 2564 โดยพบว่า คนในชุมชนที่ต้องกักตัว เกิดปัญหาการออกไปซื้ออาหารและรายได้ลดลง ในขณะที่คนในชุมชนกลับมาอยู่บ้านมากขึ้น จึงริเริ่มแนวคิดธนาคารอาหาร มีการชักชวนเข้าร่วมโครงการ กระจายความรู้ ปรับปรุงพื้นที่ ปลูกพืชหลากหลาย เมื่อได้ผลผลิต มีการนัดหมายนำมาแลกเปลี่ยนแบ่งปันกันในชุมชน ปัจจุบัน โครงการ FOOD BANK ได้ขยายผลสู่การแลกเปลี่ยนพืชผลทางการเกษตร ระหว่างแปลงเกษตรด้วยกัน และกำลังอยู่ระหว่างการขยายผลสู่การแลกเปลี่ยนสินค้าเกษตรกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในชุมชนต่อไป

การแบ่งปันผลผลิตทางการเกษตรในโครงการธนาคารอาหาร

- ปรับปรุงพื้นที่แปลงเกษตรเป็นแหล่งเรียนรู้ท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์วิถีคนคลอง เนื่องจากพื้นที่เกษตรชุมชนมีศักยภาพที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสร้างกิจกรรมการเรียนรู้วิถีเกษตร สมาชิกจึงร่วมกันพัฒนาสถานี่แหล่งเรียนรู้ทั้งหมด 8 แห่ง และโฮมสเตย์ 3 แห่ง

- สร้างศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ บ้านหอมใบไม้ เป็นพื้นที่ส่วนกลางที่พัฒนาจากพื้นที่รกร้างในชุมชน ร่วมกันสร้างจากแรงงานในชุมชนเพื่อพัฒนาเป็นแปลงเพาะปลูก และแหล่งเรียนรู้เกษตรครบวงจร รวมทั้งเป็นโรงเรือนแหล่งผลิตปุ๋ยไส้เดือนของชุมชน

สถานีแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์
สถานีแหล่งเรียนรู้โฮมสเตย์

แผนที่ชุมชน
แสดงสถานีแหล่งเรียนรู้
และสิ่งอำนวยความสะดวก
ของชุมชนพุน้ำเพิ่ม

เตรียมพื้นที่ | เตรียมแปลงเพาะปลูก เตรียมดิน

ลงต้นกล้า | ผลผลิต

ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ และโรงปุ๋ยไส้เดือน ชุมชนพูนบำเพ็ญ

ผลการดำเนินงานพัฒนาการตลาดและการขนส่ง

- **ฟื้นฟูตลาดริมคลองชุมชนพูนบำเพ็ญ** บ้านไม้ชายคลอง ถูกเรียกว่า “ลานน้ำนม” เป็นพื้นที่ของประธานชุมชน ซึ่งนำมาเป็นพื้นที่ส่วนกลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลาดบ้านไม้ชายคลองได้รับการฟื้นฟู เพื่อสร้างช่องทางจำหน่ายสินค้าเกษตร และพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ

- **พัฒนาเส้นทางการเข้าถึงชุมชนทั้งทางบกและทางน้ำ** ปรับพื้นลานจอดรถ ปรับปรุงท่าเรือด้านหน้าตลาด บ้านไม้ชายคลอง เพื่อเพิ่มความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมชุมชน และเจ้าของบ้านในชุมชนเปิดพื้นที่บ้านเป็นสถานที่รองรับการจอดรถของนักท่องเที่ยวเพิ่มเติม

- **พัฒนาสื่อเพื่อการเชื่อมโยงในชุมชนและสื่อสารกับผู้บริโภค**

- (1) Application line “กลุ่มเกษตรชีวภาพ” ใช้ในการประสานงาน ให้ความรู้ และชี้แจงข้อมูลแก่เกษตรกรในชุมชน
- (2) Facebook ศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย “เกษตรผสมผสานบ้านตาหวี”/ บ้านขนมไทย/ บ้านสวนโบนัส/ บ้านไม้ชายคลอง/ และท่องเที่ยววิถีคลองบางเชือกหนัง ณ ชุมชนพูนบำเพ็ญ

- (3) **สื่อและกิจกรรมประชาสัมพันธ์** อาทิ กิจกรรมท่องเที่ยวภายในชุมชนร่วมกับการจัดท่องเที่ยว เชื่อมเส้นทางคลองในพื้นที่ ทำให้เริ่มเป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งศึกษาดูงาน การจัดงานกิจกรรม ขององค์กรต่าง ๆ สื่อ social เช่น วิถีคนคลองฝั่งธนฯ ชุมชนพูนบำเพ็ญ บ้านสวนโบนิส Siam U กับงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนพูนบำเพ็ญ ททบ 5 เชฟชุมพลพาเที่ยวชุมชน พูนบำเพ็ญ ซีรีวิถีคน “วิถีคลองในเมืองกรุง ชุมชนพูนบำเพ็ญ THAI PBS ลุงไม่รู้โรย super active และรายการ สู้ภัยไอดอล โฮมสเตย์บ้านสวนชุมชนพูนบำเพ็ญ เป็นต้น

ผลการประเมินการตอบรับของคนในชุมชนและลูกค้าเป้าหมาย

จากการประเมินค่าใช้จ่าย ต้นทุน และรายได้ ของสมาชิกชุมชนผู้ร่วมโครงการเป็นระยะเวลา 3 เดือน (ธันวาคม 2564 – กุมภาพันธ์) ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ พบการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญ ดังนี้

- **ลดค่าใช้จ่ายอาหาร** พบว่าค่าใช้จ่ายครัวเรือนด้านอาหารเฉลี่ย 5,025 บาท/เดือน และ หลังเข้าร่วมโครงการ 3,933 บาท/เดือน เฉลี่ยลดลงร้อยละ 22 โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรกร ที่มีการปลูกพืชหมุนเวียนและแบ่งขายบางส่วน

- **ลดต้นทุนการทำเกษตร** พบว่าต้นทุนการทำเกษตรลดลงเฉลี่ยร้อยละ 23 ภายหลังเข้าร่วม โครงการโดยเฉพาะโฮมสเตย์ ที่นำผลผลิตมาใช้ในการประกอบอาหารให้กับลูกค้าที่มา เยี่ยมชม

- **เพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อเดือน** พบว่า ทุกพื้นที่หลังเข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้จากการทำเกษตร อินทรีย์เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 25 โดยสูงสุดโรงปุ๋ยไส้เดือน เพิ่มขึ้นสูงสุดถึงร้อยละ 40 จากการจำหน่ายปุ๋ยไส้เดือนและไส้เดือนพร้อมเลี้ยง

เศรษฐกิจสีเขียวบนฐานภูมินิเวศ

ชุมชนตลาดพลูมีสภาพเป็นย่านชุมชนและตลาดที่ตั้งอยู่ริมคลองบางกอกใหญ่จรดคลองด่านหรือ คลองสนามชัย และพื้นที่อีกด้านที่ติดถนนเทิดไท โดยมีถนนตอนในเรียกว่า ถนนตลาดพลู ตลาดพลู ยังคงเป็นชุมชนที่ยังมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ผสมผสานหลงเหลืออยู่ กลุ่มตลาดพลูดิจิทัลจึงมี แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและกิจกรรมวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมและศักยภาพชุมชน และผู้คนในพื้นที่ ในการส่งเสริมและพัฒนาให้ย่านชุมชนมีความมีชีวิตชีวาและเชื่อมต่อเส้นทางคลองฝั่งธนบุรี ขยายฐานการพัฒนาแก่คนทุกเพศวัย และสนับสนุนการเดินทางที่มีมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สีเขียว

ผลการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน

- **พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เชื่อมโยงเส้นทางคลองและวัฒนธรรมชุมชนฝั่งธนฯ** ตลาดพลูดูดีและเครือข่ายได้พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว โดยเน้นพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายพื้นที่คลองฝั่งธนฯ เพื่อเพิ่มศักยภาพเพิ่มรายได้ และส่งเสริมกิจกรรมของชุมชนตลาดพลูและชุมชนริมคลองฝั่งธนฯ อื่น ๆ เส้นทางที่ได้จากการพัฒนาในโครงการ ประกอบด้วย
 - **ทริปเรือสัญจรทางน้ำ** เช่น ทริปเรือสัญจรทางน้ำจากตลาดพลู สู่ พุนบำเพ็ญ ทริปล่องเรือตามเส้นทางคลองบางหลวง (บางกอกใหญ่) คลองชักพระ และคลองบางกอกน้อย ทริปเรือสัญจรทางน้ำคลองบางหลวง (บางกอกใหญ่) สู่คลองด่าน บางขุนเทียน (จอมทอง) ในบางเส้นทางได้มีการทดลองเดินเรือท่องเที่ยวด้วยเรือไฟฟ้า
 - **ทริปเดินเมืองและทริปรถไฟ** เน้นการเชื่อมโยงพื้นที่ศักยภาพใหม่ ๆ ภายในและรอบย่านตลาดพลูตามเส้นทางบกด้วยถนน ทางริมรางรถไฟ ทางเดินริมคลอง และตรอกซอย เพื่อเป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนในย่านตลาดพลูและพื้นที่ฝั่งธนบุรี ส่งเสริมสถานที่สำคัญในย่านตลาดพลูและพื้นที่ฝั่งธนบุรี และพัฒนากิจกรรมให้ตอบสนองฐานลูกค้าหลากหลายยิ่งขึ้น

จากตลาดพลู สู่พุนบำเพ็ญ

	9.00 เรือออกจากท่าหน้าตลาดพลู
	10.00 ล่องคลองบางกอกใหญ่สู่คลองบางเขินกหนึ่ง
	10.30 แวะไหว้พระที่วัดเกาะคลองบางเขินกหนึ่ง
	13.00 ชมวิถีชุมชน ตลาดชุมชน , สานิตสอนทำขนมพื้นบ้าน และเกษตรอินทรีย์
	14.00 นำเที่ยวตลาดน้ำวัดสะพาน , ตลาดคลองผดุมะยม

ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ท่านละ **1,200 บาท**
(รวมค่าเรือโดยสาร, ค่าอาหารกลางวัน, ค่าธรรมเนียมกิจกรรมสอนทำอาหาร ขนม)

นักท่องเที่ยวร่วมเดินทาง ในขบวนพร้อมกัน 2 ท่าน เหนือท่านละ **1,000 บาท**

สนใจติดต่อได้ที่ เพจ งามดี อสังหาริมทรัพย์ เพจ บ้านตลาดพลู **ด่วน! รับจำนวนจำกัด**

ทริปเรือสัญจรทางน้ำจากตลาดพลู สู่ พุนบำเพ็ญ

งาน เปิดตัวงาน "ระบำ แกง ชัก" @ กองลัดตลาดพลู

ที่มา: Sarakadee Lite. 3 พฤษภาคม 2565. กระแสแห่งสื่อ : มรดกจาก กระแสแห่งควาย ของดีคู่ฝั่งธนบุรี

- **บันทึกและสืบสานเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนย่านตลาดพลูและฝั่งธนบุรี** เพื่อรวบรวมทุนทางสังคมที่สำคัญ และเพื่อสร้างเสริมความสนใจในการท่องเที่ยวในย่าน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนและวิถีชีวิตของผู้คนย่านตลาดพลูและฝั่งธนบุรี ประกอบด้วย การเสวนาเรื่องราวตลาดพลู เป็นการบันทึกบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตในอดีตแก่ชนรุ่นหลัง ส่งเสริมบทบาทผู้สูงอายุในย่านตลาดพลู กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ เพื่อเสริมการอ่านให้ชาวย่านตลาดพลูทุกเพศทุกวัย แนะนำหนังสือเกี่ยวกับย่านตลาดพลูและย่านฝั่งธนบุรี เพื่อขยายภาพการรับรู้ในพื้นที่ ช่วยสนับสนุนนักเขียนหนังสือเกี่ยวกับย่านตลาดพลูและย่านฝั่งธนบุรี และส่งเสริมรายได้การขายสินค้าท้องถิ่น กิจกรรมศิลปะ ประกอบด้วย การแสดง การวาดลายเส้น การวาดภาพพู่กัน และงานเปิดตำนาน “ระบำ แทง ซัก” @ กงลี้ตลาดพลู เป็นการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในย่านตลาดพลู และจัดงานวัฒนธรรมและของดีท้องถิ่นย่านตลาดพลูที่มีผู้คนรับรู้บ่อย เช่น กระดังง์เสื่อ กระป๋องกระบอง โขน ฯลฯ ให้เป็นที่รับรู้กว้างขวางมาก

ผลการดำเนินงานพัฒนาการตลาดและการขนส่ง

- **ปรับปรุงและทดลองใช้พิพิธภัณฑ์กงลี้ตลาดพลูเพื่อการท่องเที่ยว** ด้วยแนวคิดสำคัญได้แก่ การอนุรักษ์ศาลเจ้าตึกดิน (ปูนเถ้ากง) ให้เป็นศูนย์กลางของพื้นที่โครงการ โดยเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวตลาดพลู เชื่อมโยงพื้นที่รอบนอก ทั้งทางรถไฟ ตรอกซอย ถนน และทำน้ำ เป็นพื้นที่ร้านค้าชุมชนรายใหม่ตลาดพลู และพื้นที่สาธารณะสำหรับชาวชุมชนย่านตลาดพลูทุกคน โดยได้ดำเนินการปรับปรุงอาคารเก่าโรงเรียนกงลี้จันชั้นให้สามารถใช้ประโยชน์ที่ดำเนินการโดยท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวเนื่องกับศาลเจ้า เสวนาเล่าเรื่องราวตลาดพลู สาธิตกิจกรรมศิลปะ การแสดงมหรสพ เป็นต้น ที่ผ่านมามีการทดลองใช้งานอาคารเก่าโรงเรียนกงลี้จันทางด้านวัฒนธรรม ต่าง ๆ และจะพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์ในอนาคต เพื่อบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนย่านตลาดพลูและฝั่งธนบุรี

- **ทดลองจัดการท่องเที่ยวด้วยสกูเตอร์และจักรยานในย่านตลาดพลู** เนื่องจากย่านตลาดพลูเป็นย่านที่มีซอยและตรอกที่เชื่อมโยงซับซ้อน เหมาะแก่การท่องเที่ยวด้วยจักรยานและสกูเตอร์ โดยชุมชนมีบุคลากรที่เป็นมัคคุเทศก์อาชีพมีใบอนุญาตพร้อมในการดำเนินกิจการท่องเที่ยวด้วยสกูเตอร์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนเริ่มต้นทดลองการท่องเที่ยว

- **ทดลองใช้เรือไฟฟ้าเพื่อการท่องเที่ยวสายคลองฝั่งธนบุรี** เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว จึงได้หารือกับเครือข่ายและได้ความร่วมมือกับเจ้าของเรือไฟฟ้าสุทธาสารณ ทดลองจัดทริปเรือไฟฟ้าท่องเที่ยวสายคลองฝั่งธนบุรี

- **พัฒนาสื่อเพื่อการเชื่อมโยงในชุมชนและสื่อสารกับผู้บริโภค**

- Facebook อาทิ Facebook page ตามสื่ออินคนตลาดพลู และ ที่นี้ตลาดพลู
- จัดทำแผนที่และเว็บไซต์ท่องเที่ยวตลาดพลู เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านตลาดพลูและเครือข่ายคลองผิงธนบุรี กลุ่มตลาดพลูคู่มือที่ต้องการแผนที่ท่องเที่ยวฉบับใหม่ขึ้นเพื่อทดแทนแผนที่ฉบับเดิมโดยเพิ่มสถานที่ใหม่ ๆ ซึ่งรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมสำคัญ เช่น วัด ศาลเจ้า โรงเจ มัสยิด บ้านเก่า ร้านอาหารเก่าแก่ ร้านค้า รวมทั้งเพิ่มเส้นทางท่องเที่ยวให้หลากหลายมากขึ้น เช่น เส้นทางถนน ตรอกซอย ทางเลี้ยวรางรถไฟ เส้นทางคลอง แผนที่ประกอบด้วย แผนที่ภาพรวมบางยี่เรือ – ตลาดพลู/แผนที่เส้นทางคลอง (ปากคลอง บางหลวง-บางยี่เรือ-ตลาดพลู-จอมทอง-ปากคลองภาษีเจริญ)/แผนที่เส้นทางถนน - ตรอกซอย – ทางเลี้ยวรางรถไฟ (บางยี่เรือ ตลาดพลู โพธิ์นิมิต บางสะแก ปากน้ำ-จอมทอง)/แยกตลาดพลูระยะสั้น /และ เส้นทางคลองด่าน – จอมทองระยะสั้น นอกจากแผนที่แล้วจะมีการสร้างเว็บไซต์เผยแพร่แผนที่ชุดใหม่ด้วย (อยู่ระหว่างดำเนินการ)
- จัดทำแผ่นป้ายแผนที่ติดตั้งตามสถานที่สำคัญในย่านตลาดพลู เช่น ท่าน้ำตลาดพลู สีแยกตลาดพลู สถานีรถไฟตลาดพลู วัดอินทาราม โรงเจเสียดงตึง ตลาดวัดกลาง วัดปากน้ำภาษีเจริญ พร้อม QR Code สำหรับนักท่องเที่ยว (อยู่ระหว่างดำเนินการ)

ผลการประเมินการตอบรับของคนในชุมชนและลูกค้าเป้าหมาย

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนตลาดพลูได้จัดขึ้น ได้มีการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมและผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ สรุปความพึงพอใจและข้อเสนอแนะต่าง ๆ พบข้อสังเกตที่สำคัญ ดังนี้

- **การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว เชื่อมโยงคลองผิงธนฯ และวัฒนธรรมชุมชน** พบว่า

- ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุหรือวัยเกษียณยังสามารถเดินทางได้ด้วยตัวเองและมีกำลังทรัพย์ในการใช้จ่ายใช้สอย และกลุ่มผู้สนใจในเชิงประวัติศาสตร์ของพื้นที่
- การทดลองใช้เรือไฟฟ้าเพื่อการท่องเที่ยว ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจ เพราะเห็นว่าเป็นความคิดสร้างสรรค์เจ้าของเรือในการประดิษฐ์เรือรักษาสีสิ่งแวดล้อม เรือวิ่งเงียบ ไม่ก่อควันและก่อเสียงดัง เจ้าของเรือเล่าเรื่องได้น่าสนใจ
- ผู้เข้าร่วมมีความพึงพอใจมากในเรื่องบรรยากาศริมคลองที่สวยงาม เห็นวิถีชีวิตและเรื่องราวสองฝั่งคลองและแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งจะให้มุมมองที่กว้างไกลต่างจากคลอง
- ผู้เข้าร่วมพึงพอใจกับบรรยากาศสถานที่ที่เข้าเยี่ยมชมและการเดินชมชุมชน ซึ่งมีความสงบ สวยงาม มีเรื่องราวประวัติศาสตร์น่าสนใจ
- การเยี่ยมชมตลาด หลายท่านชื่นชอบด้วยบรรยากาศและความหลากหลายของสินค้า สะท้อนวิถีชีวิตมีข้อเสนอแนะ เช่น เน้นอาหารควรเลือกอาหารที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

- การสืบสานเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนย่านตลาดพลูและฝั่งธนบุรี พบว่า

- กิจกรรมการเสนาเรื่องราวตลาดพลู และ กิจกรรมศิลปะ ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้จากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งได้รับฟังเรื่องราวในอดีต ได้รู้จักศิลปะที่หาได้ยากและมีเอกลักษณ์ มีการสาธิตและให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ลองทำจริง ๆ ทำให้เห็นว่าความสวยงามของผลงานศิลปะที่ได้นั้นต้องใช้สมาธิ การฝึกฝน ความตั้งใจ และที่สำคัญที่สุดคือความรักในศิลปะดั้งเดิมของชุมชนที่พร้อมจะถ่ายทอดต่อชนรุ่นหลังที่สนใจ กิจกรรมหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมการวาดพู่กันจีนปอกสมุด เป็นงานที่สนุก มีประโยชน์ และสร้างสมาธิ ผู้สอนมีความตั้งใจดูแลใกล้ชิด สร้างความประทับใจกับผู้เข้าร่วม
- งานเปิดตำนาน “ระบำ แหง ซัก” @ กงลี้ตลาดพลู ผู้เข้าร่วมชื่นชอบที่ได้รับฟังเรื่องราวความหลังของโรงเรียนกงลี้จันชั้น เรื่องเล่าว่าบางสะแก และได้รับชมศิลปะแขนงต่าง ๆ การจัดงานได้รับการตอบรับจากสื่อมวลชนเป็นอย่างดี

ผลการดำเนินงานชุมชนคลองบางปะกุก เขตจอมทอง

เศรษฐกิจสีเขียวบนฐานภูมินิเวศ

ชุมชนคลองบางปะกุกตั้งอยู่ย่านคลองบางปะกุก คลองมีบทบาทความสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมากด้วยผู้คนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำสวนเป็นหลัก ปัจจุบันด้วยการเข้ามาของผู้มาตั้งถิ่นฐานใหม่พื้นที่ชุมชนคลองบางปะกุกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ชุมชนคลองบางปะกุกมีแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเพื่อรักษาพื้นที่เกษตรด้วยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียวด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของพื้นที่และสร้างแบรนด์กลางของชุมชนเพื่อนำเสนอคุณค่าของชุมชนคลองบางปะกุกให้กับคนภายนอกและกระตุ้นจิตสำนึกคนรุ่นต่อไป

ผลการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน

- **พัฒนาแบรนด์กลางชุมชน** เริ่มด้วยเรียนรู้จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับโมเดลธุรกิจแบรนด์กลางที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แล้วระดมความคิดเห็นร่วมกับคลังสมองของพื้นที่โดยหารือร่วมกันถึงแนวทางการสร้างแบรนด์กลาง ได้แก่ การกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย คุณค่าของแบรนด์ที่จะส่งมอบให้กับลูกค้า รูปแบบการทำงานร่วมกัน วิธีการจัดการและการแบ่งผลกำไร และการออกแบบภาพลักษณ์ความรู้สึกของแบรนด์ร่วมกับนักออกแบบ แล้วดำเนินการ ออกแบบโลโก้ บรรจุภัณฑ์ และสื่อต่าง ๆ ของแบรนด์ โดยมีการสัมภาษณ์ลูกค้าเป้าหมายร่วมกัน เลือกผลิตภัณฑ์ที่จะทดลองขาย ออกแบบโลโก้ และปรับบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์หลากหลายของชุมชนภายใต้ชื่อแบรนด์ “ณ บางปะกุก”

การออกแบบและสรุปอัตลักษณ์แบรนด์ บ้านประทุม

- ผลการออกแบบอัตลักษณ์ บ้านประทุม เพื่อถ่ายทอดผ่านแบรนด์ คือ การรักษาพื้นที่และสื่อสารคุณค่าของชุมชนให้กับคนภายนอกและกระตุ้นจิตสำนึกคนรุ่นต่อไป โดยมี mood and tone คือ ธรรมชาติอบอุ่น และท้องถิ่น ชุมชนเลือกใช้อัตลักษณ์รูปอบที่ลงความเห็น ว่า สื่อถึงชีวิตชาวสวนของชาวบางประทุม และจดจำง่าย โดยมีคำขยายใต้ชื่อแบรนด์ว่า “เป็นทุนให้แผ่นดิน” เพื่อตอบเจตนารมณ์เป้าหมายการทำแบรนด์กลางที่กำหนดไว้

- ออกแบบฉลากและผลิตภัณฑ์สินค้าทดลองขาย เน้นการใช้สีแยกประเภทสินค้า มีลายเส้นแสดงวัตถุดิบของสินค้า และรูปแบบแพคเกจที่เป็นธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกให้มากที่สุด

ลักษณะฉลากบนสินค้าต่าง ๆ ที่มีการทดลองขายภายใต้แบรนด์ บ้านประทุม

ผลการดำเนินงานพัฒนาการตลาดและการขนส่ง

- ออกแบบอัตลักษณ์แบรนด์ “ณ บางประทุน” และได้ข้อสรุปว่า **สินค้าที่จะขายในแบรนด์ชุมชน** คือ กล้วยฉาบ เผือกทอด ตลิงปิงแช่อิ่ม กะหรี่ปั๊ป ยาสมุนไพรจากตำรายาดั้งเดิมในชุมชน เช่น ยาหม่องสมุนไพร ยาสีฟันสมุนไพร น้ำมันหยินหยาง รวมถึงของที่ใช้ในการเกษตร เช่น ต้นกล้า เมล็ดพันธุ์ น้ำหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ สารไล่แมลงจากธรรมชาติ เป็นต้น **สินค้าที่แบรนด์กลางจำหน่ายจะมีสรรพคุณที่ดีต่อสุขภาพ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งคุณค่าในการรักษาพื้นที่บางประทุน** เป็นสินค้าที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น และแบรนด์จะขายของมูลค่าสูงที่ตอบโจทย์ความกังวลของลูกค้าในเรื่องคุณภาพ ความสะอาด ความปลอดภัย และที่มาจากธรรมชาติ พร้อมทั้งลดความยุ่งยากในการคิดต้นทุนค่าส่งสำหรับลูกค้าที่กังวลเรื่องค่าจัดส่ง

- **การจัดการแบรนด์กลางชุมชน และการตลาดสินค้าชุมชน** งานหลักของแบรนด์ “ณ บางประทุน” คือ การเป็น “ผู้จัดจำหน่าย” ซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางขายของ โดยจะออกแบบและดูแลแบรนด์กลางของชุมชน สื่อสารเรื่องบางประทุน คุณค่าของพื้นที่ ผลผลิตของชุมชน เลือกรสร ร่วมพัฒนาสินค้าและควบคุมคุณภาพ รับซื้อของที่ผลิตในชุมชน อย่างเป็นธรรมและเคารพต่อผู้ผลิต โดยจะใช้วิธีซื้อขาด/รับฝากขาย จากผู้ผลิตในชุมชน เพื่อให้ความรับผิดชอบของแบรนด์ต่อผู้ผลิตแยกกันชัดเจน ทำการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตั้งราคาขาย ขาย เปิดหน้าร้านออนไลน์ สื่อสารกับลูกค้า และรับผิดชอบต่อส่งถึงลูกค้า สร้างความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ รวมถึงการร่วมงาน ร่วมงานขาย ออกร้าน หรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ และจะบริหารแยกจากทุกคนที่เป็นผู้ผลิตแต่ละรายในชุมชน แต่ก็ยังคงมีชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกัน

- **คำนวณต้นทุนและการตั้งราคาสินค้าที่ขายในแบรนด์กลาง** การตั้งราคาขายสินค้าในแบรนด์ ณ บางประทุน ในปัจจุบันตั้งราคาขายสูงกว่าราคาเดิมที่ชุมชนขายเพราะมีต้นทุนเพิ่มเติมในการทำแบรนด์กลาง และจะค่อย ๆ เก็บข้อมูลการขายเพื่อรับรู้ต้นทุนที่แท้จริงและกำหนดราคาขายที่สมเหตุสมผล และสรุปเป็นหลักการในการตั้งราคาสินค้าที่จะขายในแบรนด์กลางต่อไป

- **รายได้ของแบรนด์กลางจะถูกจัดสรรเพื่อดูแลและพัฒนาแบรนด์** เป็นค่าจ้างที่จะจ้างเยาวชนในพื้นที่มาช่วยดูแลการสื่อสารและการขายออนไลน์ และจ่ายต้นทุนอื่น ๆ ของแบรนด์กลาง และสามารถนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมอื่นหรือใช้จ่ายอื่น ๆ ได้ด้วยการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน โดยชุมชนได้หารือถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งองค์กรจดทะเบียนขึ้นเพื่อใช้จัดการแบรนด์กลางด้วย เช่น การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน บริษัท วิสาหกิจเพื่อสังคม สหกรณ์ ฯลฯ

- **เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าชุมชน** พัฒนาใหม่ภายใต้แบรนด์ ณ บางประทุน ทั้ง offline คือ ได้ไปออกบูธขายสินค้าที่ห้าง The Promenade ในช่วงเทศกาลพิเศษเดือนละ 1 ครั้ง และเปิดช่องทางการขาย online ทั้ง Facebook และ line official ชื่อ ณบางประทุน

ผลการประเมินการตอบรับของคนในชุมชนและลูกค้าเป้าหมาย

จากการประเมินการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแบรนด์กลาง พบว่า

- สมาชิกในชุมชนที่เข้าร่วมกับการพัฒนาแบรนด์ ณ บางประทุน จำนวน 7 ครัวเรือน โดยคาดว่าจะในอนาคตจะขยายเครือข่ายผู้ผลิตตามความสมัครใจ โดยเป้าหมายอย่างน้อย 10 ครัวเรือน

- สินค้าภายใต้แบรนด์ ณ บางประทุน ได้ทำการทดลองขายที่ห้างสรรพสินค้า Icon Siam และที่ The Promenade ได้มีการจัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นลูกค้าที่ พบว่า ลูกค้าส่วนมากจะมีช่วงอายุ 40-60 ปี มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว และแม่บ้าน ฐานรายได้จะอยู่ที่ 30,000-50,000 บาท และอาศัยอยู่กับครอบครัว โดยพฤติกรรมในการบริโภค ได้แก่ (1) ซื้อและบริโภคอาหารแปรรูปเกษตรกรรมที่เป็นอินทรีย์หรืออาหารปลอดภัย 1-2 ครั้งต่อเดือน และ (2) ส่วนมากซื้อไปรับประทานเอง โดยมีเหตุผลในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า 3 อันดับแรก ได้แก่ รสชาติ อยากรู้ช่วยเหลือสังคม และ ดีต่อสุขภาพและราคามีความเหมาะสม ตามลำดับ

- **ปริมาณการผลิต** โดยเฉพาะตะลิงปลิงเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 20

- รายได้ของผู้ผลิตที่ร่วมเข้าพัฒนาแบรนด์และทดลองขาย ผู้ผลิตสินค้าตะลิงปลิงและกะหรี่ปั๊พบมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละร้อยละ 15-20 ส่วนผู้ผลิตกล้วยเบรคแตกมีรายได้เพิ่มขึ้นต่อเดือนร้อยละ 10 โดยราคาสินค้าของชุมชนขายได้มีราคาสูงขึ้นร้อยละ 10-42

- **สร้างรายได้ให้** ณ บางประทุน 14,300 บาท (ในระยะทดลองขายแบบ offline 2 เดือน) อัตรากำไรของ ณ บางประทุนอยู่ที่ร้อยละ 30

ผลการดำเนินงานชุมชนคลองบางมด เขตทุ่งครุ-บางขุนเทียน

เศรษฐกิจสีเขียวบนฐานภูมินิเวศ

ชุมชนคลองบางมดตั้งอยู่ริมคลองบางมด ตลอดเส้นทางคลองบางมดความหลากหลายของวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ และยังคงความเป็นวิถีชุมชนที่ผสมผสานหลายศาสนา เซฟติสต์ ฟาร์ม (SAFETist Farm) ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่อยู่ในย่านบางมด เห็นความสำคัญของพื้นที่ ด้วยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียว ด้วยการพัฒนา **“คลังอาหารปลอดภัย”** หรือแหล่งผลิตอาหาร พร้อมทั้งพัฒนาให้พื้นที่ฟาร์มและชุมชนคลองบางมดเป็นแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์ และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเรือแห่งใหม่ของกรุงเทพฯ

ผลการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน

• **พัฒนาพื้นที่ต้นแบบและศูนย์การเรียนรู้เกษตรปลอดภัยในเมือง** ด้วยการ**ออกแบบฐานกิจกรรมการเรียนรู้** ทั้งสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ อาทิ ฐานรีไซเคิลขวดพลาสติกเป็นที่ปลูกผักสลัด ฐานทำป้ายชื่อผักจากเศษไม้เหลือใช้ ฐานเปลี่ยนเศษอาหารเป็นปุ๋ยด้วยหนอนแมลงวันลาย ฐานจัดการขยะอย่างถูกวิธีด้วยแนวคิด Zero-Waste เป็นต้น มี**กิจกรรมด้านอาชีพ** เช่น บาริสต้า ทำเมนูน้ำดื่มโดยใช้วัตถุดิบในฟาร์มเป็นส่วนประกอบ อาทิ ใบหูเสือ ลูกมะกรูด ใบมะกรูด ดอกอัญชัน ดอกพวงชมพู สอนวิธีปลูกผักปลอดสารเคมีในกระถางเพื่อขาย สอนเพาะต้นอ่อนทานตะวัน และมีการจัดกิจกรรม Farm Visit เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้ามา ร่วมเรียนรู้การปลูกผักปลอดภัยของฟาร์ม พร้อมทั้งเปิดประสบการณ์วิถีชาวสวนริมคลอง ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกัน

กิจกรรมการเรียนรู้ SAFETist Farm

- ขยายผู้ผลิตไปยังเกษตรกรในย่านคลองบางมด และเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยการสร้าง “ครอบครัวตะกร้าผัก” เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน ผลการดำเนินงานส่งผลให้งานและรายได้ของคนในชุมชนมากขึ้น/รายจ่ายน้อยลง

แนวคิด "ครอบครัวตะกร้าผักเชฟดีส์"

ความหลากหลาย
เราส่งเสริมให้เกษตรกรนำผักหลากหลายชนิดมาปลูกและจำหน่ายร่วมกัน

ความยั่งยืน
เราส่งเสริมให้เกษตรกรนำผักมาปลูกและจำหน่ายร่วมกัน

ความใส่ใจ
เราส่งเสริมให้เกษตรกรนำผักมาปลูกและจำหน่ายร่วมกัน

Package Family Pak
แฟมิลี่ ผัก
เหมาะสำหรับครอบครัวที่มีสมาชิก 4-6 คน

1,800 บาท / เดือน
รวมผัก (10-12.5 กก.)

Package Lover Pak
เลิฟเวอร์ ผัก
เหมาะสำหรับคู่รักหรือครอบครัวที่มีสมาชิก 2-3 คน

1,000 บาท / เดือน
รวมผัก (3.5-7.5 กก.)

Package Basic Pak
เบสิค ผัก
เหมาะสำหรับผู้ที่ชอบกินผัก

500 บาท / เดือน
รวมผัก (1.0-3.5 กก.)

ช่วงจากฟาร์ม	ค่าจัดส่ง / เดือน
1-10 กม.	30 บาท
11-15 กม.	40 บาท
16-20 กม.	45 บาท
21-25 กม.	50 บาท
26-30 กม.	200 บาท

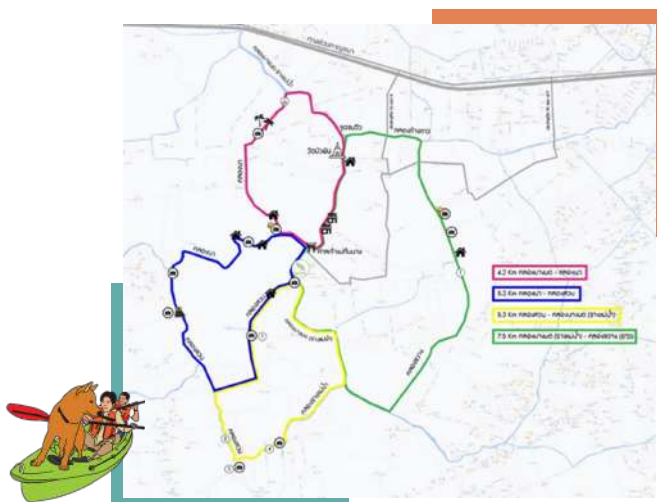
การสมัครสมาชิกครอบครัวตะกร้าผัก

1. กรณีสื่อสารกับเรา Line id : @safetistfarm
2. ชำระค่าสมาชิก 300 บาท ต่อ ปี
3. เลือกประเภทสมาชิกตามความต้องการ
4. ชำระค่าสมาชิกและรับผักตามวันนัดหมาย
5. หากมีข้อสงสัยหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อเรา

ติดต่อ: 090-200-1937 / 090-014-7052

กิจกรรมการเรียนรู้ SAFETist Farm

- พัฒนาการบริการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชื่อมโยงกับสินค้าชุมชน โดย พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงวิถีคลองและสินค้าชุมชน มีการสำรวจเส้นทาง สร้างเรื่องราวร้านค้าเก่าแก่ริมคลอง และเชื่อมโยงกับวัดมัสยิด รวมถึงสามารถพัฒนาเป็นทริปท่องเที่ยวทางเรือ สร้างแพ็คเกจทริปสำหรับนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย และ **สำรวจนกในฟาร์มและนกในพื้นที่** ได้รับการสนับสนุนจากนักดูนกจากเครือข่ายสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย (TEATA) ลงพื้นที่พายเรือสำรวจคลอง พบนกในฟาร์มและนอกฟาร์มที่น่าสนใจสามารถพัฒนาเป็นบริการกิจกรรมดูนกได้ 55 ชนิด มีการพัฒนาเส้นทางพายเรือคายัคเพื่อการท่องเที่ยว 4 เส้นทาง ได้แก่ 1) คลองบางมด-คลองนา ระยะทาง 4.2 กิโลเมตร 2) คลองนา-คลองสวน ระยะทาง 5.3 กิโลเมตร 3) คลองสวน-คลองบางมด (รางแม่น้ำ) ระยะทาง 5.3 กิโลเมตร 4) คลองบางมด รางแม่น้ำ - คลองขวาง ระยะทาง 7.5 กิโลเมตร

เส้นทางพายเรือคายัคเพื่อการท่องเที่ยว

- **จัดทำข้อมูล และสร้างการเชื่อมโยงกับร้านค้าริมคลองที่มีศักยภาพ** ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ เน้นให้ผู้อยู่อาศัยที่อยู่ในพื้นที่สามารถประกอบอาชีพที่ตนเองถนัด ตัวอย่างสินค้าชุมชนที่ได้เริ่มเชื่อมโยงกับระบบของ SAFETist เช่น ห่อหมกปลาไหล ขนมจาก ขนมข้าวเม่า

- **พัฒนามาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว** โดยมีระบบการคัดกรองก่อนมาร่วมกิจกรรมที่ฟาร์ม ด้วยการตรวจ ATK และส่งข้อมูลการฉีดวัคซีนผ่าน google link เจ้าหน้าที่ได้รับการอบรม เรื่องพื้นฐานการพายเรือคายัค และนำมาใช้กับนักท่องเที่ยว เพื่อให้ความรู้พื้นฐานก่อนพายเรือ และมีระบบการจองทริปล่วงหน้า ผ่าน Facebook Page และ Line Official เป็นต้น

ผลการดำเนินงานพัฒนาการตลาดและการขนส่ง

- **พัฒนาพื้นที่จำหน่าย/ช่องทางการตลาดสำหรับสินค้าการเกษตร** ทั้งในรูปแบบ offline เช่น การออกบูธ Green Market ซึ่งจัดโดยสำนักงานเขตทุ่งครุ และการขายผลิตภัณฑ์ทาง online ผ่าน Line Shopping และ LINE Official Account โดยให้ความรู้เรื่องผักแก่สมาชิก
- **การจัดระบบการจัดการสินค้าและการขนส่งสินค้าที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น** ประกอบด้วยการจัด zoning ส่งสินค้าตามพื้นที่ และ การทดลองจัดส่งผักด้วยรถมอเตอร์ไซด์ไฟฟ้า โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีได้สนับสนุนรถจักรยานยนต์ไฟฟ้ารุ่น PCX Electric แก่ทางฟาร์ม เพื่อยืมใช้งานในการทดลองทำระบบจัดส่งผักแบบปลอดภัยและลดมลภาวะ โดยจะใช้จัดส่งผักภายในรัศมีระยะไม่เกิน 10 กิโลเมตร

การจัดส่งผักของฟาร์มด้วยรถมอเตอร์ไซด์ไฟฟ้า

- **เพิ่มช่องทางการตลาดสำหรับการท่องเที่ยว** ประกอบด้วย การออกบูธตาม Event ต่าง ๆ ไตรมาสละ 1 ครั้ง ช่องทาง Facebook Page เทียวทั่วบางมด Group Facebook รักษ์คลองฝั่งธนฯ เทียวคลองบางมด ท่องเที่ยววิถีชุมชน

- **พัฒนาระบบการจัดการบริการการท่องเที่ยวและการเดินทางให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น** เช่น การมีพื้นที่จุดจอดรถสำหรับนักท่องเที่ยว มีการจัดทำแผนที่การเดินทาง เพื่อการสื่อสารทางออนไลน์ เป็นต้น

ผลการประเมินการตอบรับของคนในชุมชนและลูกค้าเป้าหมาย

จากการประเมินค่าใช้จ่าย ต้นทุน และรายได้ และผลกระทบอื่น ๆ ก่อนและหลังเริ่มโครงการ พบการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ดังนี้

- **พื้นที่ปลูกผักและปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้น** ทั้งรั้วผักแนวตั้ง และการปลูกผักในกระถาง
- **เพิ่มงานและรายได้ ลดรายจ่าย** ชุมชนมีงานและรายได้ของคนในชุมชนมากขึ้น/รายจ่ายน้อยลง ชุมชนรอบข้างมีรายได้จากการขายสินค้า เฉลี่ยครั้งละ 500-1,000 บาท/การจัดงาน 1 ครั้ง
- **จำนวนสมาชิกชุมชนที่เข้าร่วม/เครือข่ายความร่วมมือเพิ่มขึ้น ด้านการเกษตร** เช่น เครือข่ายสวนผักคนเมือง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ชุมชนใต้สะพาน ประชาอุทิศ 76 วิสาหกิจเพาะเลี้ยงสัตว์ปีก และภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ด้านการท่องเที่ยว บริษัท เทรคกิ้งไทย จำกัด บริษัท เอชเอ็นไรส์ ทราเวล จำกัด บริษัท Recreational Bangkok Biking Ltd. เว็บไซต์ www.verylocaltrip.com เครือข่ายจาก Facebook Page นิยมพาย เทียวคลองต้องลองเทียว เป็นต้น
- **ลดผลกระทบที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม** ด้านการเกษตร อาทิ การนำเศษอาหารจากการบริโภคภายในฟาร์มมาทำเป็นปุ๋ย ด้วยการเลี้ยงหนอนแมลงวันลาย เฉลี่ยวันละ 1-5 กิโลกรัม การนำมูลไก่มูลแพะมาใช้ในการปรุงดิน การใช้เศษวัสดุ ไม้ ใบไม้ นำมาบดละเอียด เพื่อใช้หมุนเวียนในการทำวัสดุปลูกภายในฟาร์ม การใช้เศษวัสดุ สิ่งของเหลือใช้มาทำแปลงผักเพื่อปลูกผัก สามารถเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกได้ 20 ตารางเมตร ซึ่งคิดเป็น 1% ของพื้นที่ทั้งหมด (2 ไร่ 2 งาน) เป็นต้น ด้านการท่องเที่ยว อาทิ เกิดการต่อยอดพัฒนาทริปพายเรือตกชยะ เพื่ออนุรักษ์เรื่องสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเรื่องแนวทางการกินอาหารที่ปลอดภัย ผ่านกิจกรรมภายในฟาร์ม จัดอบรมเรื่องการจัดการขยะ และเผยแพร่ทางออนไลน์ เป็นต้น

- **ผลการประเมินการตอบรับของสมาชิกครอบครัวตะกร้าผัก** พบว่า สมาชิกครอบครัวตะกร้าผักมีความมั่นใจว่าได้รับอาหารที่ปลอดภัย ซึ่งความรู้สึก “ปลอดภัย” เกิดจากการไป Farm Visit ทำให้เห็นการปลูกด้วยตาตัวเองและเข้าใจ ชอบนำผักจากฟาร์มไปทานสด สมาชิกครอบครัวตะกร้าผักได้รับผักที่ “หลากหลาย” และทำให้กินผักหลายหลายมากขึ้น โดยเมนู “Ready to Cook” คือ ความสร้างสรรค์ ดูน่ากิน รสชาติดูอร่อย มีอะไรใหม่ ๆ ทุกเดือน และสมาชิกฯ มีความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ “Ready to Eat” เพิ่มเติม

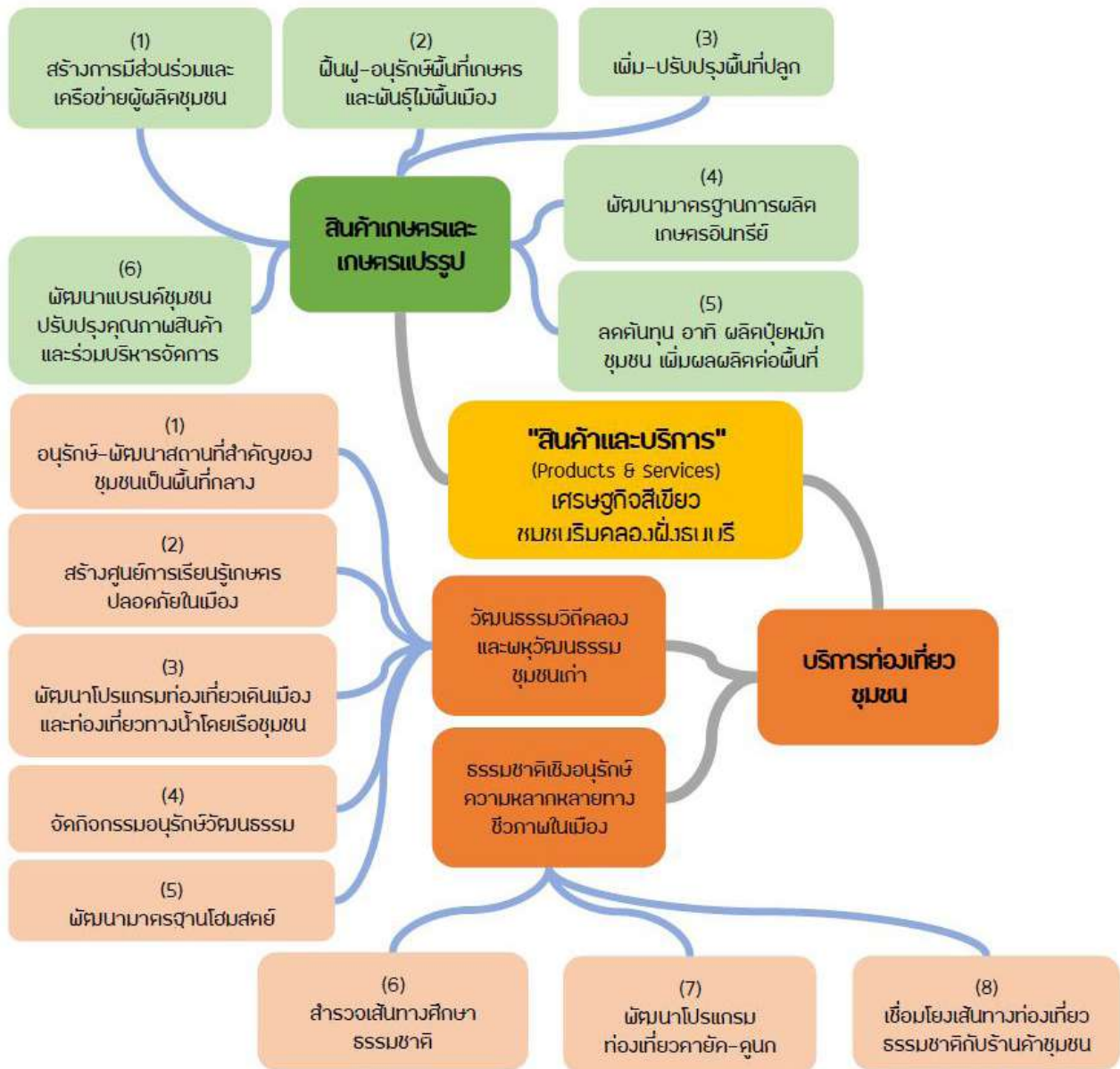

- **ผลประเมินจากการทดลองจัดทริปท่องเที่ยว** พบว่า พื้นที่ที่มีความน่าสนใจมีความหลากหลายทางธรรมชาติ แต่ยังคงต้องประเมินความเส้นทางใดได้ประโยชน์และเหมาะสมในการจัดทริปมากที่สุด รวมทั้งยังต้องมีการอบรมและจัดการเรื่องมาตรฐานความปลอดภัย เช่น การจัดทำระบบการบริหารจัดการเรื่องความปลอดภัยทั้งก่อนลงเรือ ขณะพายเรือ และหลังจากพายเรือ รวมทั้งต้องประเมินเส้นทางพายเรือให้มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

ผลลัพธ์จากผลการดำเนินงานการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวในชุมชนต้นแบบ

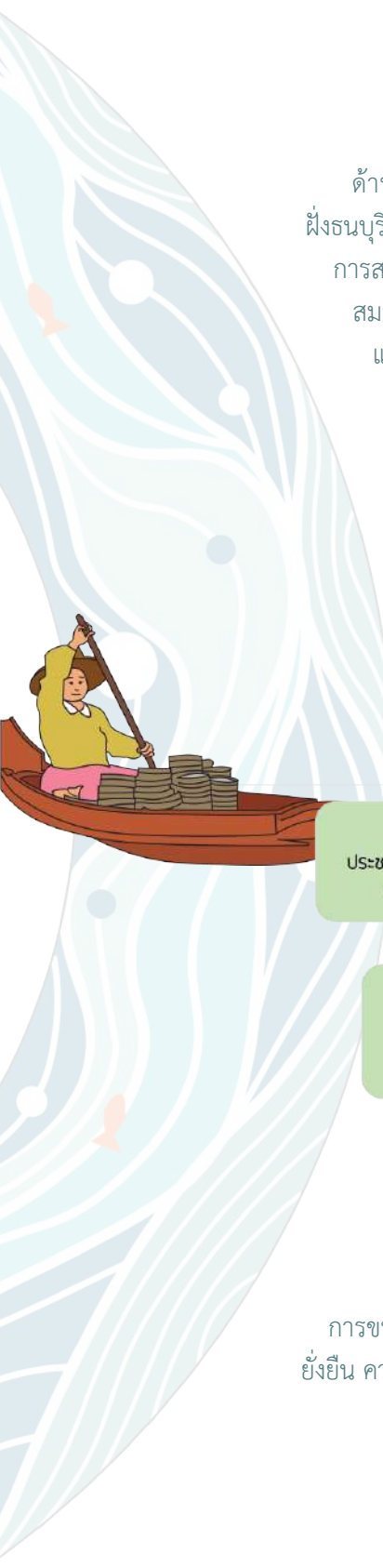
กิจกรรมจากทั้ง 3 ขั้นตอนของโครงการฯ สามารถสรุปแนวทางการดำเนินงานที่สัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชนริมคลองผิงธนบุรี ของ 4 พื้นที่ต้นแบบภายใต้โครงการฯ แบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ **แนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาสินค้าและบริการของชุมชน** และ **แนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาการตลาดและการขนส่งของสินค้าและบริการของชุมชน**

โดยสินค้าและบริการหลักของเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองผิงธนฯ ประกอบด้วย สินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูป และบริการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งแบ่งเป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีคลองและพหุวัฒนธรรมชุมชนเก่า และการท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในเมือง และมีแนวทางการดำเนินงานดังแผนภาพ

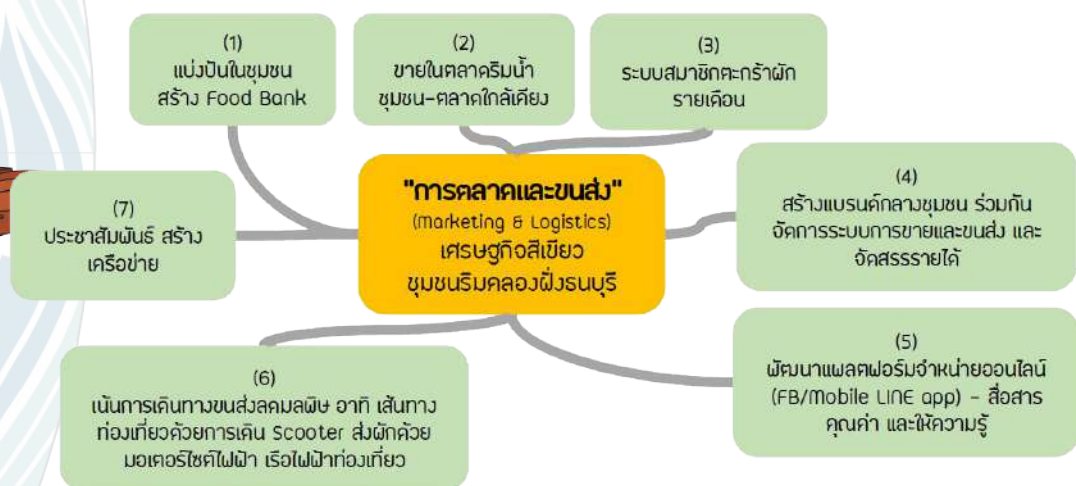

แนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาสินค้าและบริการของชุมชนริมคลองฟ้างรองบุรี

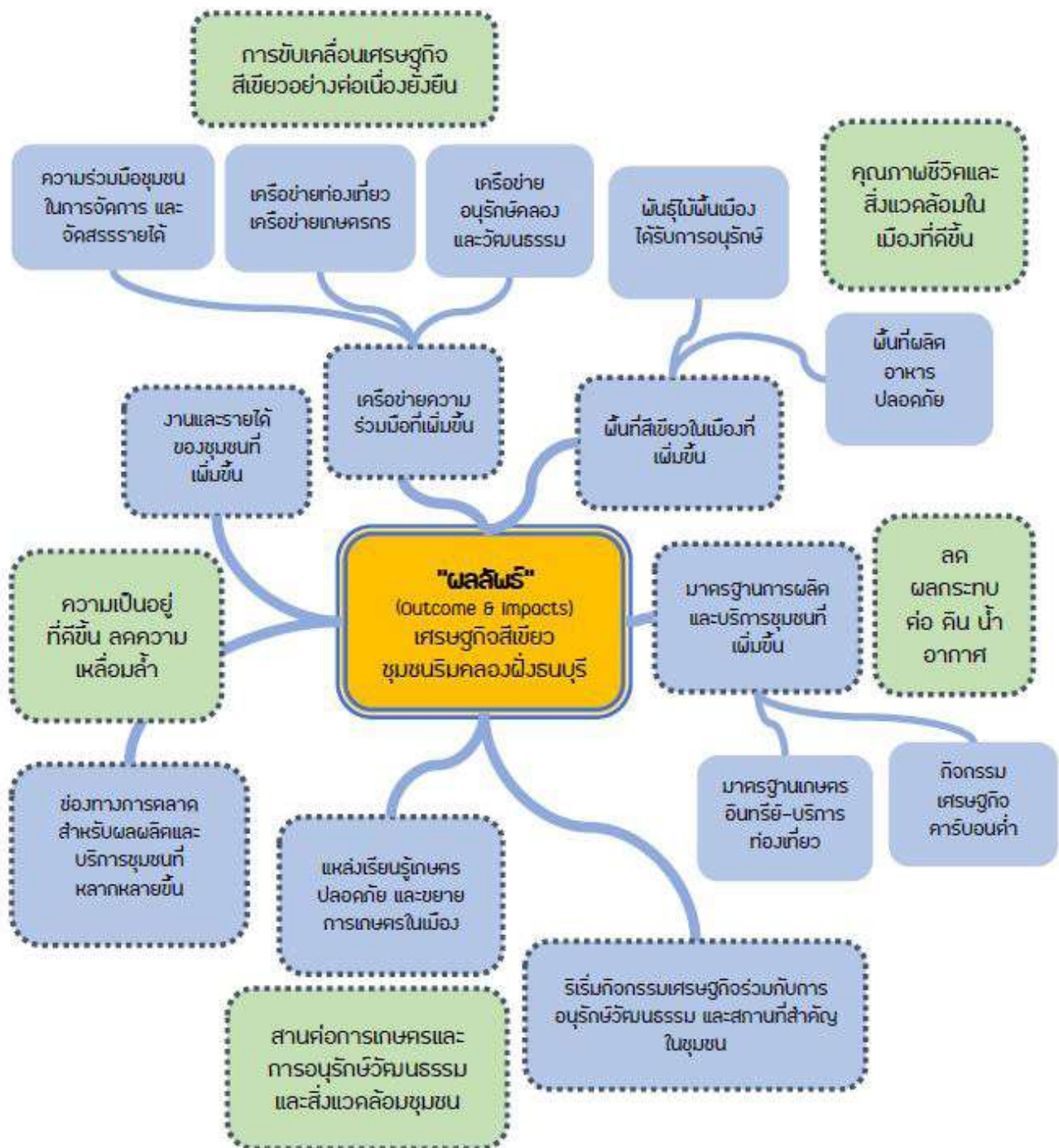

ด้านแนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาการตลาดและขนส่งของสินค้าและบริการชุมชนริมคลอง
ฝั่งธนบุรี ได้ดำเนินการพัฒนาการตลาดในแบบต่าง ๆ ดังแผนภาพด้านล่าง ได้แก่ การแบ่งปันในชุมชนและ
การสร้าง Food Bank ของชุมชน จำหน่ายในตลาดริมน้ำชุมชนและตลาดใกล้เคียง การตลาดโดยระบบ
สมาชิกตะกร้าผักรายเดือน สร้างแบรนด์กลางของชุมชน เพื่อร่วมกันจัดการระบบการตลาด การขาย
และการขนส่ง รวมถึงการจัดสรรรายได้ การพัฒนาแพลตฟอร์มจำหน่ายออนไลน์ (FB/Mobile
LINE app) ร่วมกับการสื่อสารคุณค่า และให้ความรู้ผู้บริโภค รวมถึง ความพยายามในการเน้น
การขนส่งลดมลพิษ อาทิ เส้นทางท่องเที่ยวด้วยการเดินเมือง ส่งผักให้สมาชิกด้วยมอเตอร์ไซค์ไฟฟ้า
และบริการท่องเที่ยวด้วยเรือไฟฟ้า เป็นต้น และการประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ
ทั้งสื่อออนไลน์และรายการโทรทัศน์ รวมถึงการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชนและหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการดำเนินงานในการพัฒนาการตลาดและขนส่งของชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี

การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวทั้งด้านการพัฒนาสินค้าและบริการ และการพัฒนาการตลาดและ
การขนส่งดังกล่าว มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่**ผลลัพธ์สำคัญ** อาทิ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียวอย่างต่อเนื่อง
ยั่งยืน ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในเมืองที่ดีขึ้น เป็นต้น ดังแผนภาพ

ผลลัพธ์สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี

กล่าวโดยสรุป โครงการฯ ได้ร่วมกับคลังสมองของพื้นที่ในการค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวบนฐานภูมินิเวศและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและคลัสเตอร์เศรษฐกิจ พร้อมกับดำเนินการเพื่อลดช่องว่างที่ก่อให้เกิดความไม่ยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทาน ทั้งในเชิงการพัฒนาสินค้าบริการ การตลาด และการขนส่ง นำมาซึ่งผลลัพธ์ต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม การที่ผลผลิตและผลลัพธ์เหล่านี้จะสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนได้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งเชิงนโยบาย และระบบนิเวศที่จะสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชนริมคลองฝั่งธนฯ ซึ่งโครงการฯ ได้ทำการระบุดูร่วมกับคลังสมองของพื้นที่เป็นข้อเสนอฯ ในบทต่อไป

บทที่ 3

ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อระบบนิเวศ
เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว
ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีอย่างยั่งยืน

โครงการฯ ได้ดำเนินการร่วมกับคลังสมองของพื้นที่ เพื่อพัฒนาพื้นที่ต้นแบบชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีในการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน ดังสรุปผลการดำเนินงาน ผลผลิต และผลลัพธ์สำคัญของโครงการฯ ในหัวข้อที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของผลลัพธ์ดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมที่สอดคล้องกัน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอเชิงนโยบายเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ และข้อเสนอต่อระบบนิเวศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี รายละเอียดดังต่อไปนี้

ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Spatial Development) : แผนผังภูมินิเวศ เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี

ในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้จัดทำแผนผังภูมินิเวศเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี แบ่งเป็นยุทธศาสตร์ด้านการฟื้นฟู การอนุรักษ์ และการพัฒนา ดังรายละเอียดและผังภาพ

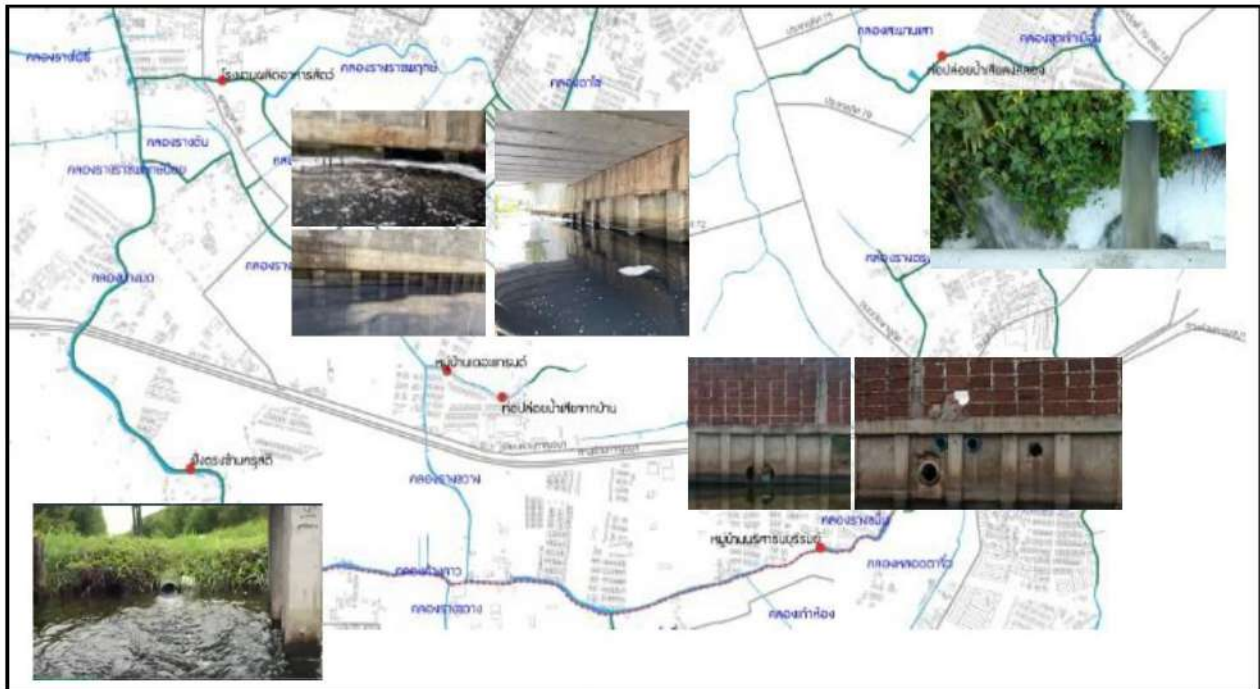
ยุทธศาสตร์ด้านการฟื้นฟู

- การฟื้นฟูคุณภาพน้ำและการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งเป็นรากฐานของเศรษฐกิจสีเขียว แม้ว่าคุณภาพน้ำและดินโดยภาพรวมของคลองฝั่งธนฯ ในปัจจุบันอยู่ในระดับพอใช้ ในบางพื้นที่โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่เกษตรที่ยังคงอยู่ มีความจำเป็นต้องทำการตรวจวัดคุณภาพน้ำและดินอย่างสม่ำเสมอ และวางแผนการจัดการมลพิษและแนวทางการฟื้นฟูร่วมกับเกษตรกร หน่วยงาน และสำนักงานเขตที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยคณะผู้วิจัยพบว่า **ปัจจัยการจัดการคุณภาพน้ำและการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินในคลองฝั่งธนฯ** ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก ได้แก่

(1) **การจัดการประตุน้ำ** ซึ่งมักพบว่าบริเวณประตุน้ำจะเป็นพื้นที่ที่น้ำนิ่ง และน้ำเสียชัดเจน เนื่องจากการไหลของน้ำไม่สะดวก การเลือกรูปแบบและการจัดการประตุน้ำที่คำนึงถึงการดูแลคุณภาพน้ำ ป้องกันน้ำเค็ม รักษาพื้นที่เกษตร จัดการขยะและอำนวยความสะดวก การเดินทางทางน้ำมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะสร้างรากฐานเศรษฐกิจสีเขียวของกรุงเทพมหานคร

(2) **การใช้ที่ดินและการพัฒนาพื้นที่ริมคลองซึ่งส่งผลต่อระบบนิเวศชายตลิ่ง** อาทิ การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในลักษณะการหันหลังให้คลองโดยสร้างกำแพงทึบทำให้คลองแคบ การตัดต้นไม้ที่ช่วยยึดดินและลดการพังทลายของตลิ่ง การสร้างกำแพงคอนกรีตแทนตลิ่งธรรมชาติ เป็นต้น

(3) **การปล่อยน้ำเสีย** จากท่อระบายน้ำของชุมชน สถานประกอบการ และอสังหาริมทรัพย์ที่ตั้งอยู่แนวคลอง ซึ่งมีทั้งที่อยู่เหนือระดับน้ำและใต้ระดับน้ำ

ตัวอย่างพิภักจุดที่มีการปล่อยน้ำเสียลงสู่คลองจากการสำรวจของเครือข่าย

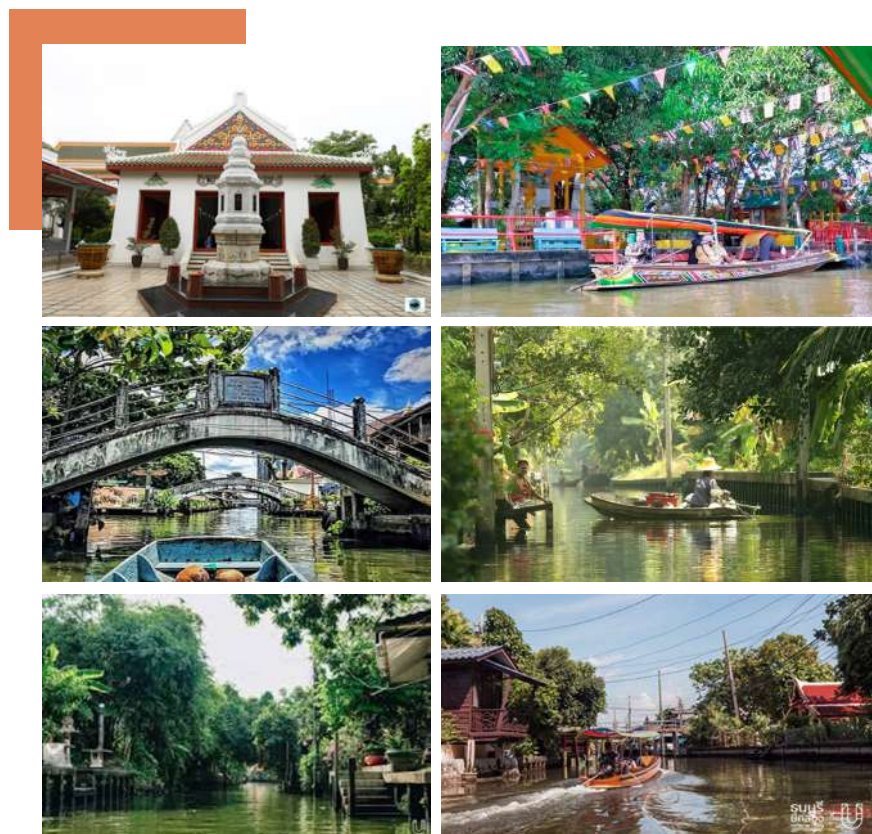
คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอในการแก้ปัญหาด้วยการฟื้นฟูสภาพคลอง โดยมีแนวทางภารกิจและความรับผิดชอบดังนี้

- การจัดการระบบระบายน้ำ โดยการปรับระบบเปิด-ปิดประตูน้ำคลองซอย ที่เชื่อมโยงคลองใหญ่ให้มีระยะที่สม่ำเสมอ และขุดลอกคลองซอย โดยมีรอบการขุดลอกที่สม่ำเสมอ (สำนักระบายน้ำ สำนักงานเขต และสำนักการโยธา กรุงเทพมหานคร)
- การจัดการขยะ โดยมีระบบคัดแยก และระบบการรับซื้อขยะที่มีประสิทธิภาพ (สำนักสิ่งแวดล้อม สำนักเทศกิจ ชุมชน และประชาสังคม)
- การจัดการท่องเที่ยวทางน้ำเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากคลองและนำสู่การฟื้นฟูคุณภาพคลอง โดยเก็บข้อมูลความรู้ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และสถานที่สำคัญตามคลองย่อย เป็นงานวิชาการที่น่าเชื่อถือ และสร้างสื่อเล่าคุณค่าชุมชน ในรูปแบบ social network เพลง บทความ คลิปวิดีโอสั้นยาว แผนที่ (ภาควิชาการ ประชาสังคม สำนักการศึกษา สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) วางแผนจัดโปรแกรมท่องเที่ยวเส้นคลองย่อย และวางแผนจัดอีเว้นท์สายคลอง อย่างน้อยปีละครั้ง โดยอาจดำเนินการพร้อมงานประเพณีชุมชน (สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว สำนักงานเขต เอกชน ประชาสังคม)
- ร่วมออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่ที่ริมน้ำคลองซอยย่อย (ประชาสังคม สถาปนิก และภูมิสถาปนิก ด้วยความร่วมมือกับสำนักงานเขตและสำนักการระบายน้ำ)

ยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ เน้นการอนุรักษ์ “ภูมินิเวศของชุมชน” ที่เป็น “ต้นทุน” สำคัญของเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชนให้ยั่งยืน ดังนี้

- **การอนุรักษ์พื้นที่เกษตรเมือง** โดยเฉพาะพื้นที่เพาะปลูกพันธุ์ไม้ประจำถิ่น อาทิ ส้มบางมด และลิ้นจี่บางขุนเทียน เป็นต้น และพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ อาทิ แหล่งหากินของนก ปลา และนาك เป็นต้น
- **การอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเกษตรสายคลอง** อาทิ วัฒนธรรมการทำสวน เลี้ยงปลา แปรรูปสินค้าเกษตร รวมถึงอาหารฮาลาล และการสัญจร-ค้าขายในคลอง เป็นต้น
- **การอนุรักษ์แหล่งมรดกและกิจกรรมวัฒนธรรม** อาทิ ภูมิปัญญากลุ่มช่างของควา-ของหวาน ช่างเฉพาะทาง และแพทย์พื้นบ้าน แหล่งอาหารต้นตำรับมีชื่อ แหล่งพหุวัฒนธรรมที่มีสถานที่สำคัญทางศาสนาและประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ต้นทุนภูมินิเวศของชุมชนที่เป็นฐานสำคัญของเศรษฐกิจสีเขียว
ชุมชนคลองฝั่งธนฯ

ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนา เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชนที่สอดคล้องกับนโยบาย แผน และเป้าหมายของกรุงเทพมหานครและแนวโน้มนการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้เกิดการต่อยอด และสร้างความยั่งยืน ดังนี้

- **การพัฒนาการสัญจรทางเลือกในพื้นที่ฝั่งธนฯ** ด้วยการเชื่อมต่อระบบล้อ ราง และระบบคลอง โดยคณะผู้วิจัยเสนอการพัฒนาจุดเชื่อมต่อที่มีศักยภาพ 3 แห่ง ซึ่งมีทั้งที่สอดคล้องกับแผนของกรุงเทพมหานครที่อยู่ระหว่างดำเนินการ และมีศักยภาพในการพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่

- (1) จุดเชื่อมต่อท่าเรือสะพานเจริญพาศน์ และสถานีอิสรภาพ (MRT สายสีน้ำเงิน)
- (2) จุดเชื่อมต่อท่าเรือสะพานแนวจำเนียร และสถานีวงเวียนใหญ่ (MRT สายสีม่วง ส่วนต่อขยาย)
- (3) จุดเชื่อมต่อท่าเรือวัดใหม่ยายแป้น (ยังไม่ได้พัฒนา) และสถานีวุฒากาศ (BTS สายสีเขียวอ่อน)

โดยจุดเชื่อมต่อเหล่านี้ สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนและสถานที่สำคัญโดยการเดินทางทางน้ำในชุมชน (ด้วยเรือโดยสารเอกชนของชาวชุมชน) ในคลองต่าง ๆ อาทิ คลองบางเชือกหนัง คลองบางกอกใหญ่ คลองราชมนตรี และคลองด่าน เป็นต้น

- **การพัฒนาเส้นทางจักรยานเลียบบคลองเชื่อมโยงชุมชนริมคลอง และการปรับภูมิทัศน์สร้าง Canal Art ริมคลอง**
เส้นทางจักรยานเลียบบคลองมีการกระจายตัวอยู่ในหลายพื้นที่ ซึ่งหากสามารถเชื่อมเส้นทางเหล่านี้เข้าด้วยกันจะสามารถพัฒนาให้เป็นโครงข่ายเส้นทางสัญจรที่สะดวกและปลอดภัย ลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวเพื่อลดมลพิษและส่งเสริมสุขภาพ การเชื่อมโยงเส้นทางทั้งจากเส้นทางที่มีอยู่แล้ว และที่มีศักยภาพ จะสามารถสร้างโอกาสในการเชื่อมต่อเส้นทางทั้งเพื่อการเดินทางและการท่องเที่ยว ลดระยะเวลาการเดินทาง สนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนริมทางเลียบบคลอง และระหว่างชุมชนเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ เส้นทางสัญจรทางเลือกลีบบคลองอาจเป็นที่สนใจของประชาชนในย่านที่อยู่อาศัยใหม่ ซึ่งจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับย่านชุมชนเดิมได้ เส้นทางจักรยานเลียบบคลองสามารถเพิ่มความน่าสนใจได้ด้วยการสร้าง Canal Art บนกำแพงเลียบบคลอง และการสร้างกำแพงเขียว ซึ่งสามารถร่วมดำเนินการกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในย่านฝั่งธนฯ

เส้นทางจักรยานและ Canal Art ชุมชนคลองฝั่งธนฯ

แผนพัฒนาพื้นที่เชิงกายภาพ เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียว ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี

แผนผังภูมิโนเวคเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี

- **การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์วัฒนธรรมชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี**
จากการสำรวจของโครงการฯ ร่วมกับการหารือกับเครือข่ายคลังสมองของพื้นที่ พบเส้นทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเส้นทางสัญจรและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เชื่อมโยงกับโครงการของกรุงเทพมหานครจำนวน 4 เส้นทางดังนี้

(1) เส้นทางสายน้ำแห่งศรัทธา-เส้นทางวัฒนธรรมเยือนศาสนสถาน (ระยะทาง 17.4 กิโลเมตร)

เส้นทางเน้นการเรียนรู้วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันที่หลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรม เชื่อมต่อเรือกับรางได้ที่ BTS วุฒากาศ สามารถขึ้นเรือได้ที่ท่าเรือวัดใหม่ยายนุ้ย ล่องขึ้นไปทางเหนือตามคลองด่าน และคลองบางหลวง (บางกอกใหญ่) ด้านหนึ่ง ตลอดเส้นทางสามารถเยือนวัดทางพุทธศาสนา มัสยิดของอิสลามิกชน โบสถ์คริสต์ศาสนา และศาลเจ้าของคนไทยเชื้อสายจีน เช่น วัดนางชีโชติการาม วัดปากน้ำภาษีเจริญ ศาลเจ้าข้าหลวงอึ้ง ศาลเจ้ากวนอู (ตลาดพลู) ศาลเจ้าพระเพลิง วัดราชคฤห์ วัดอินทาราม (วัดในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี) วัดหงส์รัตนาราม วัดกัลยาณมิตร ศาลเจ้าเกียนอันเกง วัดชางตาครู้ส และพระราชวังเดิม และอีกด้านหนึ่งล่องจากวัดใหม่ยายนุ้ย ลงมาเส้นทางคลองด่าน คลองบางขุนเทียน คลองบางมด และคลองท่าข้าม อาทิ วัดหนัง วัดราชโอรส วัดนางนอง วัดไทร วัดบางขุนเทียนนอก วัดบางขุนเทียนกลาง วัดบางขุนเทียนใน วัดสี่กั๊ก วัดยายรม ศาลเจ้าแม่ทับทิม วัดพุทธบูชา มัสยิดดาริลฮากาน มัสยิดนุรุลหุดา วัดบัวผัน ศาลเจ้าแม่ทับนาง วัดท่าข้าม และวัดหัวกระบือ เป็นต้น

(2) เส้นทางท่องเที่ยววิถีคลอง ล่องเรือท่องตลาดน้ำ-ตลาดริมน้ำ (ระยะทาง 8.5 กิโลเมตร)

เส้นทางสัมผัสตลาดน้ำและตลาดริมน้ำ 4 แห่ง ที่สถานชีวิตริมน้ำดั้งเดิมกับธรรมชาติ พร้อมกับชิมและจับจ่ายซื้อสินค้า สามารถเริ่มต้น-สิ้นสุดได้จากตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งเป็นตลาดน้ำริมคลองชักพระ เขตตลิ่งชัน ล่องเรือไปยังคลองลัดมะยม ซึ่งตั้งอยู่ในเขตตลิ่งชันเช่นกัน จากนั้นสามารถล่องเรือต่อไปอีกประมาณเพื่อไปยังตลาดริมน้ำพุนบำเพ็ญ และตลาดวัดสะพาน เขตภาษีเจริญ ซึ่งตั้งอยู่ริมคลองบางเชือกหนัง (เส้นทางเชื่อมระหว่างตลาดน้ำคลองลัดมะยมและตลาดริมน้ำพุนบำเพ็ญอยู่ในการสำรวจเส้นทางจักรยาน) โดยอาจส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกผักริมคลองเพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือน เพิ่มพื้นที่สีเขียวที่สร้างความประทับใจให้กับเส้นทางท่องเที่ยววิถีคลอง

(3) เส้นทางสายน้ำประวัติศาสตร์-ย้อนอดีตชมวิถีชาวคลองท่องย่านประวัติศาสตร์

จุดเริ่มต้น-สิ้นสุดที่ตลาดริมน้ำพุนบำเพ็ญ ล่องเรือตามคลองบางเชือกหนัง ชมวิถีชาวสวนयर่อง และร้านขายของชุมชนริมคลอง จากนั้นเข้าสู่คลองบางกอกใหญ่ไปยังชุมชนริมคลองบางหลวง เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของคลองบางหลวง (บางกอกใหญ่) ซึ่งในอดีตเคยเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิมก่อนที่จะมีการขุดคลองสายใหญ่ เพราะกระแสน้ำไหลกัดเซาะฝั่งให้กว้างขึ้นกลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสายปัจจุบัน แวะย่านตลาดพลู-บางยี่เรือ ย่านประวัติศาสตร์ฝั่งธนบุรี ซึ่งมีบทบาทเป็นย่านการค้าตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยามาถึงปัจจุบัน เยือนวัดอินทาราม วัดที่ประดิษฐานพระบรมอัฐิสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี วัดราชคฤห์ ที่ประดิษฐานศักดิ์สิทธิ์ซึ่งพระยาพิชัยดาบหัก (แม่ทัพคู่พระทัยในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี) ได้อุปถัมภ์ มัสยิดสวนพลู ชุมชนมุสลิมที่ถูกกวาดต้อน ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าจินตงตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี เป็นต้น ไปจนถึงปากคลองบางหลวง ซึ่งเป็นศูนย์กลางราชธานีกรุงธนบุรี เป็นที่ตั้งพระราชวังเดิมและป้อมวิไชยประสิทธิ์ และวัดสำคัญคู่ราชสำนัก เช่น วัดหงส์รัตนาราม วัดโมฬีโลกยาราม อีกฝั่งคลองเป็นที่ตั้งย่านกะดีจีน ย่านนานาชาติเก่าแก่ตั้งแต่ปลายกรุงศรีอยุธยา มีศาลเจ้าเกียนอันเกง ศูนย์กลางชาวจีนตั้งแต่สมัยอยุธยา วัดชางตาครู้ส นิคมชาวคาทอลิกโปรตุเกสในทัพพระเจ้ากรุงธนบุรี มัสยิดกุฎีขาว ศูนย์กลางชาวมุสลิมตั้งแต่รัชกาลที่ 1 วัดกัลยาณมิตรศูนย์กลางคนไทยจีนตั้งแต่รัชกาลที่ 3 เดินทางล่องเรือ

ตามรอยเส้นทางการเดินทัพในสมัยกรุงธนบุรี-รัตนโกสินทร์ เข้าสู่คลองด่านซึ่งเป็นคลองสายประวัติศาสตร์ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และเป็นเส้นทางที่รัชกาลที่ 3 เมื่อครั้งยังมียศเป็นพระเจ้าลูกยาเธอได้เสด็จผ่านเพื่อไปตั้งทัพสกัดทัพพม่าที่ด่านเจดีย์สามองค์ สามารถแวะวัดราชโอรสารามราชวรวิหาร วัดประจำรัชกาลที่ 3 ซึ่งมีการนำศิลปะจีนเข้ามาผสมผสาน พร้อมกับวัดในพื้นที่ใกล้เคียงที่เนื่องด้วยพระราชประวัติในรัชกาลที่ 3 เช่น วัดหนึ่ง วัดที่กรมสมเด็จพระศรีสุรลัย พระบรมราชชนนีในรัชกาลที่ 3 ทรงบูรณะ มีพิพิธภัณฑ์สะท้อนวิถีชาวสวนจอมทอง วัดนางนอง วัดที่รัชกาลที่ 3 ทรงบูรณะในนิวาสสถานกรมสมเด็จพระศรีสุรลัย เป็นวัดสถาปัตยกรรมไทยจีนประยุกต์ มีพระพุทธรูปทรงเครื่องที่งดงามที่สุดในรัชกาลที่ 3 แล้วล่องเรือคลองด่านผ่านวัดไทร มีตำนานทองซึ่งเล่าว่าเป็นที่ประทับแรมของสมเด็จพระเจ้าสร้อยเพ็ญที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ก่อนเสด็จประพาสปากน้ำ (เส้นทางนี้สามารถเชื่อมต่อไปยังชุมชนบางประทุนและคลองบางมดได้) เป็นต้น

(4) เส้นทางสายน้ำแห่งชีวิต-พายเรือคายัค เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ชื่นชมธรรมชาติ

เป็นเส้นทางท่องเที่ยวด้วยเรือขนาดเล็กและเรือพายคายัค เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ชื่นชมธรรมชาติและสามารถแวะเยี่ยมสวนผลไม้ชื่อดังประจำถิ่นอย่างส้มบางมด สวนมะพร้าว น้ำหอม มะม่วงนวลจันทร์ มะขามเทศ และอีกหลากหลาย โดยตลอดรายทางสามารถพบเห็น ยอ สวิงจับปลา บ้านไม้ชายคลอง ร้านค้าริมน้ำ โดยในแต่ละจุดสามารถซื้อสินค้า อาหาร และบริการที่ชาวชุมชนมีไว้บริการ รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเส้นทางที่เปิดพื้นที่สร้างสรรค์ และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับผู้คนหลากหลายวัย โดยเส้นทางที่โครงการฯ ได้ทำการสำรวจไว้เบื้องต้น มีอยู่ 9 เส้นทาง ประกอบด้วย 1 คลองรางโพธิ์-ถิ่นคุณกะลา ระยะทาง 3 กิโลเมตร ใช้เวลา 1-1.5 ชั่วโมง 2 คลองบางมด-ตลาดมดตะนอย ระยะทาง 2.5 กิโลเมตร ใช้เวลา 45 นาที-1 ชั่วโมง 3 คลองบางมด-คลองนา ระยะทาง 4.5 กิโลเมตร 4 คลองบางมด-คลองขวาง ระยะทาง 7.5 กิโลเมตร 5 คลองบางมด-คลองสวน ระยะทาง 5.5 กิโลเมตร 6 SAFETist-ถิ่นคุณกะลา ระยะทาง 6 กิโลเมตร 7 คลองบางมด-คลองรางสะแก ระยะทาง 5.5 กิโลเมตร 8 วัดทุ่งครุ-วัดบัวผัน ระยะทาง 4 กิโลเมตร และ 9 คลองรางแม่น้ำ-คลองสวน ระยะทาง 5.5 กิโลเมตร

โดยเส้นทางท่องเที่ยวทั้ง 4 เส้นทางที่เสนอสามารถดำเนินการร่วมกับเส้นทางเดินเรือโดยสารของ กรุงเทพมหานคร และเส้นทาง “กรุงธนบุรีศรีมหาสมุทร สู่สุดทะเลบางขุนเทียน” ซึ่งเป็นเส้นทางที่กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่และมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมคลอง

ข้อเสนอต่อระบบนิเวศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีอย่างยั่งยืน

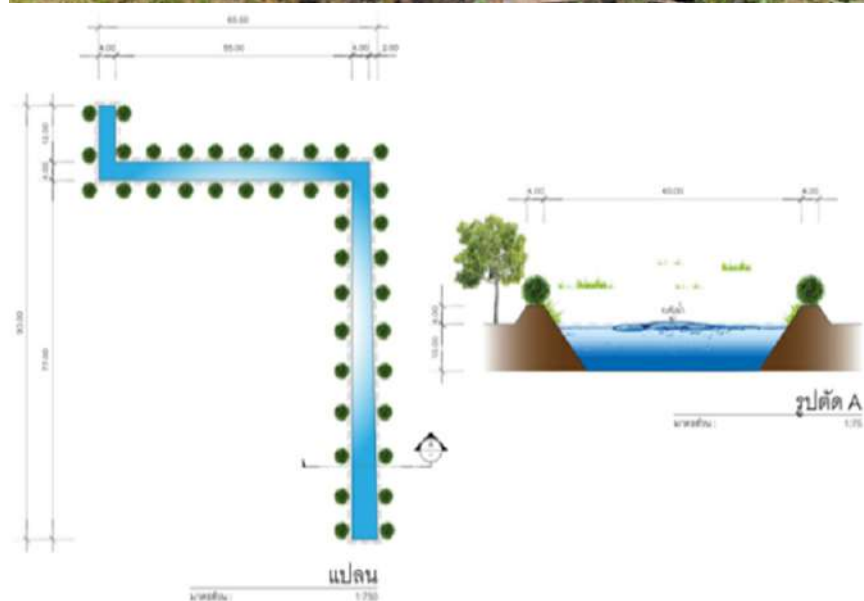
นอกเหนือจากข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการพัฒนาเชิงกายภาพของพื้นที่ การพัฒนาชุมชนบนฐานเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน ยังจำเป็นต้องมีระบบนิเวศสนับสนุนที่ดี ทั้งด้านนโยบาย ทุน การเสริมสร้างศักยภาพทักษะความรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ โดยข้อเสนอต่อระบบนิเวศเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีอย่างยั่งยืนจากข้อค้นพบและความต้องการของชุมชนต้นแบบภายใต้โครงการฯ มีดังนี้

ข้อเสนอต่อระบบนิเวศด้านนโยบาย

- นโยบายการจัดการโครงสร้างคูคลองเพื่อประโยชน์ที่หลากหลาย (multi-function) รวมถึงการตอบสนองต่อเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชน เป็นความสำคัญเร่งด่วนที่ควรเร่งดำเนินการ เพราะนอกจากจะสามารถคงไว้ซึ่งความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของภาคเกษตรและความมั่นคงทางอาหารของเมือง ยังเชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น ในเชิงโครงสร้างปัจจุบัน ความรับผิดชอบด้านทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรและการท่องเที่ยวทางน้ำ ยังไม่มีความชัดเจนสำหรับกรุงเทพมหานคร สำนักการระบายน้ำมีหน้าที่ครอบคลุมการดูแลคูคลอง แต่ความสนใจหลักยังคงเน้นการจัดการปริมาณน้ำ ซึ่งควรเน้นการจัดการเชิงคุณภาพ ปริมาณ และความต่อเนื่องของสายน้ำที่จะสนับสนุนเกษตรเมือง การจัดการคูคลองเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียวยังหมายถึง การประสานงานเกี่ยวกับการเปิด-ปิดประตูระบายน้ำและการจัดการเพื่อการเดินเรือสัญจรและการท่องเที่ยวทางคลอง ซึ่งอาจรวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานบางส่วน เช่น การยกสะพานขึ้นในบางช่วงเพื่อให้เรือสามารถผ่านได้ และการบำรุงรักษาชุดลอกคูคลองและตลิ่งธรรมชาติ เป็นต้น
- นโยบายการพัฒนาพื้นที่และแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดินริมคลอง ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์และสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชน โดยการจัดทำแผนผังภูมินิเวศชุมชนเพื่อการสำรวจ และวางแผนการอนุรักษ์ที่คำนึงถึงนิเวศธรรมชาติ และวัฒนธรรม และกำหนดมาตรการต่างๆ ที่หน่วยงานท้องถิ่นอาจพิจารณา อาทิ
 - กำหนดระยะถอยร่นการพัฒนาจากแนวคลองเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่เกษตรเมือง โดยเฉพาะพื้นที่เพาะปลูกพันธุ์ไม้ประจำถิ่น และพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ
 - การส่งเสริมให้หมู่บ้านจัดสรรหรือคอนโดมิเนียมริมคลองเปิดพื้นที่เปิดโล่ง หรือสร้างสวนสาธารณะริมคลอง แทนการสร้างกำแพงทึบ
 - พัฒนาผังเฉพาะในย่านชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี จากผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร เพื่ออนุรักษ์แหล่งเกษตรของเมืองและป้องกันการพัฒนาที่ดินอื่นๆ ที่ไม่พึงประสงค์ (ควบคุมปรากฏการณ์ gentrification)
 - มาตรการทางภาษีเพื่อสร้างแรงจูงใจในการรักษาพื้นที่นิเวศ และป้องกันการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน (*หมายเหตุ มาตรการภาษีที่ดินที่รื้อร่างในปัจจุบันตามพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ.2562 ทำให้ป่าในเมืองหรือพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งเป็นลักษณะของพื้นที่ริมคลองฝั่งธนฯ และเป็นพื้นที่นิเวศและแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพสำคัญของเมือง “ไม่เข้าเกณฑ์” ที่จะได้รับการยกเว้นภาษี และยังอาจถูกตีความว่าเป็นที่ดินรกร้างที่ต้องเสียภาษีในราคาสูงสุด จึงมีความจำเป็นในการทบทวนแนวทางปฏิบัติ) การดำเนินงานหนึ่งที่มีความเป็นไปได้ต่อการจัดการ ‘พื้นที่ชุ่มน้ำ’ ที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์และสนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชน ได้แก่ การพัฒนาเป็นระบบบำบัดน้ำเสียแบบอิงประดิษฐ์ (Constructed Wetlands Systems) ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการจัดการด้วยระบบธรรมชาติ (Nature-based Solutions) บึงประดิษฐ์มีความเหมาะสมในการบำบัดน้ำเสียจากชุมชนที่อยู่ริมน้ำหรืออยู่นอกระบบบำบัดน้ำเสียรวม เนื่องจากน้ำเสียภาคครัวเรือนมีองค์ประกอบหลักเป็นสารอินทรีย์ที่ไม่มีโลหะหนักเจือปน มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไม่สูงนัก ช่วยลดปริมาณสารอินทรีย์สารแขวนลอย และสารอาหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้มีการศึกษาค้นคว้าเพื่อปรับปรุงให้การบำบัดน้ำโดยพืชทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ พืชที่ใช้ในระบบจะเป็นพืชน้ำที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ชุ่มหรือน้ำขัง

ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความลึกของระดับน้ำภายในระบบ โดยที่ระดับความลึกบริเวณผิวหน้าดินนิยมใช้พืชที่มีเหง้าหรือรากฝังดิน ได้แก่ ฐปฤษี กกกลม พุทธรักษา บอน ตาลปัตรฤษี เป็นต้น ส่วนที่ระดับความลึกมากนิยมใส่พืชชนิดลอยน้ำ ได้แก่ ผักตบชวา ผักบุ้ง บัว แหนแดง เป็นต้น ตัวอย่างการพัฒนา ระบบบำบัดน้ำเสียแบบบึงประดิษฐ์ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าสามารถลดน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ นำน้ำเสียกลับมาใช้ประโยชน์ในการหมุนเวียนใช้ในการเกษตร รวมถึงการเลี้ยงปลาซึ่งปลาบางชนิดสามารถย่อยสลายเศษอาหารได้ด้วย

ตัวอย่างการทำบึงประดิษฐ์เพื่อบำบัดน้ำเสียโรงเรียนวัดบางบึง จังหวัดสมุทรสาคร
ที่มา: โครงการสมุทรสาครสีเขียว โดยมูลนิธิบูรณะนิเวศ 2564

- นโยบายในการสนับสนุนชุมชนที่มีการรวมกลุ่มพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว อาทิ การพิจารณาแนวทางและเงื่อนไขในการจัดตั้งเป็นชุมชน การส่งเสริมโครงการเพื่อพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์และบริการ รวมทั้งการส่งเสริมช่องทางการตลาดที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนและผู้บริโภคทั้งในระดับย่านและระดับเมือง เป็นต้น

- นโยบายในการสนับสนุนการเข้าถึงและการเชื่อมโยงระหว่างชุมชน อาทิ การสำรวจและปรับปรุงทางเท้าและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนเพื่อการเดินทางที่สะดวกและปลอดภัย ปรับปรุงพื้นที่ท่าเรือและพื้นที่รอบท่าเรือเพื่อรองรับการเดินเรือสำราญและท่องเที่ยว การเพิ่มเส้นทางจักรยานโดยให้เกิดการเชื่อมโยงกับระบบขนส่งที่มีอยู่ และอาจรวมถึงการสนับสนุนให้หมู่บ้านจัดสรรและคอนโดมิเนียมสร้างท่าเรือ และบริการ Shutter boat ให้กับลูกบ้าน เป็นต้น

- นโยบายในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมระดับชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ โดยการส่งเสริมให้เกิด “คลังสมองของพื้นที่” ร่วมกับการจัดการระบบนิเวศของห่วงโซ่คุณค่าสำหรับพื้นที่อย่างมีธรรมาภิบาล และการร่วมทำที่สร้างความเป็นเจ้าของร่วม ทั้งนี้ เพื่อร่วมนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติอย่างสมดุลและยั่งยืน ด้วย “กรอบธรรมาภิบาล 3ก : กติกา กลไก และการตรวจติดตาม”

- กติกา : ร่วมกำหนดนโยบาย (policy formation) เพื่อการพัฒนาพื้นที่ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา จุดแข็ง และอัตลักษณ์ บนฐานข้อมูลแผนผังภูมิณีเวศของพื้นที่นั้น โดยนโยบายสาธารณะจากคลังสมองของพื้นที่อาจดำเนินการในลักษณะคณะกรรมการร่วมระดับเขต ระดับย่าน และระดับเมือง เข้าสู่การบรรจุเป็นนโยบายเฉพาะของพื้นที่
- กลไก : ร่วมกำหนดกลไกการดำเนินงานและการนำไปปฏิบัติ (policy implementation) โดยผสมผสานคุณค่าและความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ บน “ห่วงโซ่คุณค่า” ที่มีความสนใจและได้รับประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่นั้น
- การตรวจติดตาม : ระบบการติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานภายใต้กติกาและกลไกที่ร่วมกันกำหนด (policy evaluation) ซึ่งอาจเป็นระบบการจัดการข้อมูลออนไลน์ หรือ เครือข่ายเฝ้าระวังและแจ้งปัญหาต่าง ๆ ในเชิงนโยบายและการจัดการ (Thonburi Canal Watch) เพื่อร่วมหาทางออก รวมถึงการจัดทำ “รายงานประจำปีการพัฒนาลongอย่างยั่งยืน” ที่พัฒนาร่วมกับสำนักงานเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร เพื่อนำเสนอต่อภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในระยะแผนถัดไป

ข้อเสนอต่อระบบนิเวศด้านทุน

- สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มหรือวิสาหกิจ เพื่อการรวมกลุ่มบริหารจัดการและสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวของชุมชน และเป็นแกนกลางในการระดมทุนในชุมชน และส่งเสริมให้กลุ่มเปราะบางภายในชุมชนเข้าถึงโอกาส

- ประสานงานกับกองทุน และแหล่งทุนที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนบนฐานเศรษฐกิจสีเขียว เช่น กองทุนระบบนิเวศการเรียนรู้แห่งชาติ ที่จะช่วยร่วมลงทุนให้มีพื้นที่สร้างสรรค์การเรียนรู้ในมิติเชิงนิเวศวัฒนธรรมสำหรับชุมชนและโรงเรียน ธนาคารสินค้าเกษตรโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ และแหล่งทุนที่เป็นไปได้ เช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

- ร่วมพัฒนาและส่งเสริมโครงการลงทุนขนาดเล็กที่สนับสนุนเศรษฐกิจสีเขียวในภาพรวม (Green project investment support) อาทิ โครงการฟื้นฟูคุณภาพน้ำ และการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสีเขียว เป็นต้น

ข้อเสนอต่อระบบนิเวศด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถ

- การสร้างฐานข้อมูลความรู้ชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี ที่เชื่อถือได้ เรียบเรียงอย่างเป็นระบบ และอาจพัฒนาเป็นสื่อหลากหลายรูปแบบ โดยความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่ายชุมชนและองค์กรต่าง ๆ อาทิ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย มูลนิธิโลกสีเขียว สมาคมภูมิศาสตร์ มูลนิธิเล็ก - ประไพ วิริยะพันธุ์ กรมศิลปากร และสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น โดยแบ่งฐานความรู้ตามหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ 1) ภูมิศาสตร์ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ระบบคลอง และระบบนิเวศธรรมชาติ 2) ประวัติศาสตร์คลองฝั่งธนบุรี 3) ภูมิวัฒนธรรมย่านชุมชน (การตั้งถิ่นฐาน วิถีชีวิต อาชีพบนฐานภูมิศาสตร์ กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ) 4) ฐานข้อมูลเส้นทางสายคลองฝั่งธนบุรี 5) ฐานข้อมูลร่วมรายงานและแก้ปัญหาสายคลองฝั่งธนบุรี (คุณภาพน้ำ ขยะ มลพิษอากาศ มลพิษเสียง) โดยฐานข้อมูลย่านคลองฝั่งธนบุรีนี้ สามารถเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ หนังสือ เว็บไซต์ แผ่นพับ แผนที่ และสื่อโซเชียล เป็นต้น

- สนับสนุนส่งเสริมขีดความสามารถในการสร้างเศรษฐกิจสีเขียวที่ยั่งยืนให้กับผู้ประกอบการชุมชน ให้ความสามารถในการประกอบการ ร่วมกับการเสริมสร้างจิตสำนึก “รักษ์คลอง” และ “แนวทางเศรษฐกิจสีเขียว” โดยประเด็นที่ชุมชนในพื้นที่ต้นแบบโครงการฯ สนใจ ได้แก่ การเป็นเกษตรกรผู้ประกอบการอย่างครบวงจร (เช่น การทำ Cost Analysis, Business Model การจัดทำแผนการผลิต การพัฒนากลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการตลาด รวมถึงการตลาดระบบออนไลน์) การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน GAP เกษตรอินทรีย์ และระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจควบคู่กับการจัดการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

- “ธนบุรีเรียนคลอง”: หลักสูตรท้องถิ่นศึกษาเพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีความพร้อม ทั้งด้านจิตสำนึก ความรู้ ในการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่คลองฝั่งธนบุรี โดยสามารถแบ่งเป็น
 - 1) หลักสูตรท้องถิ่นระดับโรงเรียนประถม มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยออกแบบ หลักสูตร “ธนบุรีเรียนคลอง” ที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและความพร้อมของสถานศึกษา อาทิ หลักสูตรนักสืบ สายคลอง หลักสูตรการจัดการน้ำในคลอง มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้ประกอบการท้องถิ่น วัฒนธรรมวิถีชาวสวนเกษตร สายคลอง การจัดการเรือเพื่อการท่องเที่ยว ธนบุรีสื่อสาร (งานเขียนคอนเทนต์ สื่อ และเครื่องมือผลิตสื่อ) เป็นต้น
 - 2) กิจกรรมเยาวชนนอกชั้นเรียน เพื่อสร้างจิตสำนึก ความรู้ และทักษะ ที่จะสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น คลองฝั่งธนบุรีในอนาคต

ข้อเสนอต่อระบบนิเวศด้านเครือข่าย

- สร้างเครือข่ายชุมชนคลองฝั่งธนฯ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว เพื่อร่วมวางแผน และเชื่อมโยงสินค้าและบริการ และสร้าง cluster เศรษฐกิจของกลุ่มชุมชน และเป็นกลไกกลางของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อการ อนุรักษ์ พื้นที่ พัฒนา รวมถึงการเชื่อมโยงกับชุมชนและเครือข่ายอื่นๆ และร่วมลงมือทำ โดยกลไกกลางดังกล่าวอาจพัฒนา เป็นรูปแบบองค์กร Thonburi Center for Sustainability ที่เป็นธุรกิจเพื่อสังคม ทำหน้าที่ต่างๆ อาทิ
 - ผสานภาคีเครือข่ายเพื่อการพัฒนาเมือง เพื่อพัฒนาและนำเสนอแนะนโยบายสาธารณะ ร่วมดำเนินงานพัฒนาพื้นที่ และร่วมติดตามการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ (System Integrator)
 - ให้คำปรึกษาโครงการพัฒนาเมืองขนาดเล็ก เพื่อการพัฒนาตลอดทั้งห่วงโซ่คุณค่าจาก Pain point to Investment (Advisory service)
 - เชื่อมโยงองค์ความรู้จากภาควิชาการลงสู่การปฏิบัติ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ โดยอาจส่งเสริมให้ มีพื้นที่ทดลองปฏิบัติการจริง (Living Lab)
 - ร่วมพิจารณา นำเสนอ และให้ความเห็นต่อการใช้งบประมาณและการลงทุน ในพื้นที่เกี่ยวกับงบประมาณชุมชน งบประมาณพื้นที่สาธารณะ กองทุนประกันสุขภาพ ฯลฯ รวมถึงการช่วยเชื่อมโยงเข้าสู่แหล่งทุนต่างๆ เป็นต้น

- สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสำนักงานเขต และภาคเอกชน อาทิ การสร้างความร่วมมือกับห้างสรรพสินค้า ทั้งในและนอกย่าน เพื่อการพัฒนาการตลาด และขยายการรับรู้สู่ผู้บริโภคเป้าหมายและการสร้างเครือข่าย กับผู้บริโภคในย่าน ในลักษณะระบบสมาชิก เช่น ผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรร โรงพยาบาลนักศึกษาและบุคลากร มหาวิทยาลัยใกล้เคียง เป็นต้น

- สร้างความร่วมมือที่กับโครงการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของประเทศไทย (Thailand Creative Cities Network) ศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และ โครงการ Smart Farmer โดยกรมส่งเสริมการเกษตร และตลาดสินค้าเกษตร โดยองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร เป็นต้น

“

ในปัจจุบันชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีอาทิชุมชนต้นแบบภายใต้โครงการฯ ได้นำศักยภาพบนฐาน
ต้นทุนภูมิโนเวศ และความเข้มแข็งของชุมชนมาพัฒนาขับเคลื่อนเศรษฐกิจสีเขียว และริเริ่มเชื่อมโยง
กันในระดับกลุ่มชุมชนเป็นคลัสเตอร์เศรษฐกิจ หากชุมชนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างเป็น
รูปธรรม ทั้งในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่และการสนับสนุนระบบนิเวศ ทั้งด้านนโยบาย ทุน
การเสริมสร้างศักยภาพ และเครือข่ายความร่วมมือ จะทำให้เศรษฐกิจสีเขียวของชุมชนเกิด
ความยั่งยืน และหากชุมชนสามารถมีรายได้ที่เหมาะสมและเพียงพอจากเศรษฐกิจสีเขียว
บนฐานนิเวศต้นทุนทรัพยากรที่มีอยู่ จะเกิดแรงจูงใจในการรักษาพื้นที่ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่
ที่จะสามารถสร้างรายได้จากในพื้นที่ของตน และลดความเสี่ยงในการสูญเสียคุณค่าของชุมชน
ริมคลองฝั่งธนฯ บนสถานการณ์ความเสี่ยงที่กำลังคุกคามเข้ามา

ในเชิงการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารจัดการเมือง **‘การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว
ด้วยเครือข่ายคลังสมองของพื้นที่’** สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากชุมชน
และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ลงในกระบวนการ
การทำแผนยุทธศาสตร์ **‘การวางแผนผังการพัฒนาบนฐานภูมิโนเวศ’** ให้ความสำคัญกับ
นิเวศสิ่งแวดล้อมและนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น และเน้นความร่วมมือระหว่างการวางแผนผัง
การศึกษานิเวศวิทยา และการวิจัยทางสังคม การพัฒนากรุงเทพตะวันตกโดยเฉพาะชุมชน
ริมคลองฝั่งธนบุรีให้มีเศรษฐกิจที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมเกษตรและสังคมวัฒนธรรมที่ชุมชน
ให้คุณค่า เป็นทางเลือกคุณภาพของคนเมืองในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งภูมิอากาศและ
โครงสร้างประชากร การสร้างเศรษฐกิจสีเขียวยังสร้างคุณค่าในเชิงคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์
วิถีชุมชน ลดผลกระทบต่อดิน น้ำ อากาศ ซึ่งจะทำให้เกิดความยืดหยุ่น และยั่งยืนของชุมชน
และเมือง ทั้งเชิงสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ

”

ขอบคุณภาพประกอบจาก

- 1) Facebook : SAFETist Farm
- 2) Facebook : ถามสี..อีฉันคนตลาดพลู
- 3) Facebook : ชุมชนพูนบำเพ็ญ
- 4) Facebook : ณ บางประทุน

ติดต่อประสานงาน
การพัฒนาชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีอย่างยั่งยืน

ธนบุรี
มีคลอง
Thonburi Me + Khlong

☎ 02-490-4748 ต่อ 54 | 089 130 8861

✉ creativecanals@gmail.com

fb facebook.com/thonburimekhlont

LINE @thonburimekhlont

ข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรีอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอเชิงนโยบายฯ นี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบชุมชนริมคลองฝั่งธนบุรี ด้วยเครือข่ายคลังสมองของพื้นที่และแผนผังภูมิวิเคศเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวอย่างยั่งยืน โดยการสนับสนุนของหน่วยบริหารและจัดการทุนวิจัยและนวัตกรรมด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

ดำเนินงานโดย สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย สถาบันคลังสมองของชาติ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มหาวิทยาลัยสยาม สถาบันอาศรมศิลป์ กลุ่มยังธน